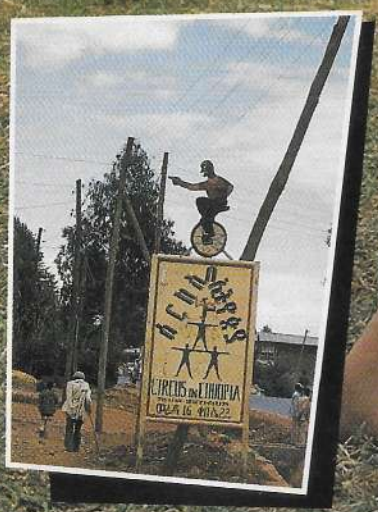
MAANDBLAD NR. 9 - NOVEMBER 1997

SAMSAM

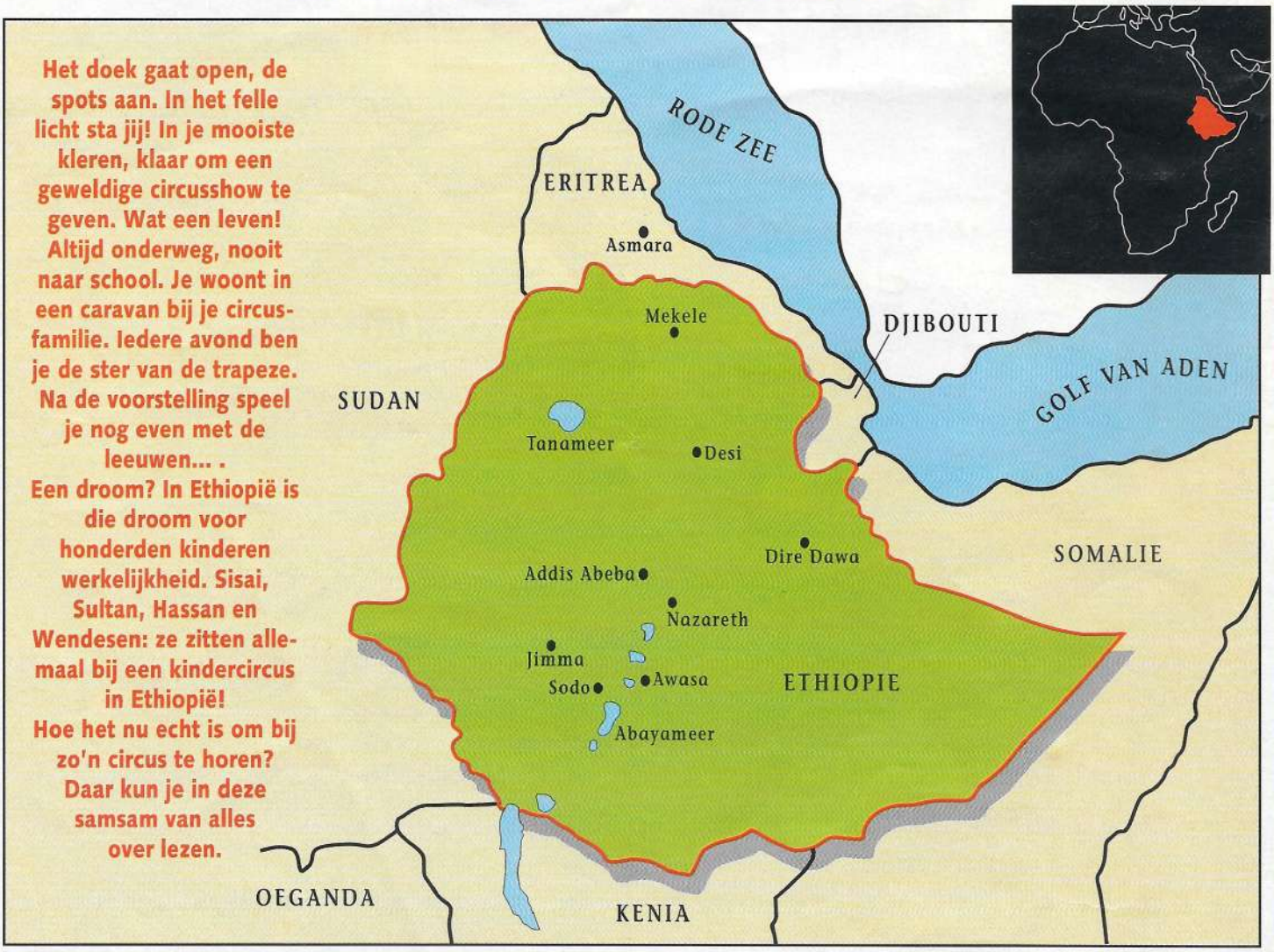
Circus ROtjeknor

KINDERCIRCUS IN ETHIOPIE

INHOUD

NUMMER 9 - NOVEMBER 1997

Het doek gaat open, de spots aan. In het felle licht sta jij! In je mooiste kleren, klaar om een geweldige circusshow te geven. Wat een leven! Altijd onderweg, nooit naar school. Je woont in een caravan bij je circus-familie. Iedere avond ben je de ster van de trapeze. Na de voorstelling speel je nog even met de leeuwen... .
Een droom? In Ethiopië is die droom voor honderden kinderen werkelijkheid. Sisai, Sultan, Hassan en Wendesen: ze zitten allemaal bij een kindercircus in Ethiopië!
Hoe het nu echt is om bij zo'n circus te horen? Daar kun je in deze samsam van alles over lezen.

Hooggeëerd publiek **3** Je bent fantastisch **4/5** Een mengsel van talen en volken **5**
Tekadiny snapt er niks van **6/8** Sisai heeft weer vrienden **9** Het circus is in de stad **10/11**
De samsam-poster **12/13** Wij zijn beroemd! **14/15** Sultan wordt rood **16** Koffie kun je eten **17** Circus Jimma komt op tv **18/19** Mooiste kleren ter ere van de president **19**
Later ga ik naar Ethiopië **20** Mijn toekomst ligt hier **21** Van alles wat **22/23** Pim **24**

Omslag Optreden van circus Nazareth **Nummer 9, 1997** Samsam verschijnt tien maal per jaar **Abonnement** Scholen en kinderen van 9 tot 14 jaar kunnen zich gratis abonneren op samsam. Scholen kunnen vijftien, vijfentwintig exemplaren of veelvouden hiervan schriftelijk aanvragen. Kinderen (9 - 14 jaar) kunnen zich abonneren door een kaart te sturen met daarop hun naam, adres, postcode/woonplaats en leeftijd **Adres** Samsam, Postbus 95001, 1090 HA AMSTERDAM. Telefoon (niet voor abonnement!) 020 - 56 88 400 **Abonnering België** Eric Van der Borght, Vlasfabriekstraat 11, 1060 Brussel, telefoon: 02 - 539 26 20, Fax: 02 - 539 13 43. **Abonnementsprijzen België** 240 fr. per jaar, groepsabonnement (25 exemplaren) 2900 fr. per jaar. Bankrekening 001-0788437-97 t.n.v. NCOS/Docent, m.v.v. UBX samsam ABT **Redactie samsam** Liesbeth Schouten, Hans Serrarens, Cobie Spaan, Pauline Wesselink **Foto's en tekst** Karin van Kooten **Tekeningen** Martijn Reeser (strip) **Vormgeving** Vriedesign, John de Vries **Lithografie en druk** Roto Smeets Utrecht **Verantwoordelijke uitgever voor België** Paul van Steenvoort, Vlasfabriekstraat 11, 1060 Brussel. Overname uit dit blad, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever, is NIET toegestaan **De volgende samsam gaat over** Tibet

SAMSAM WORDT UITGEGEVEN DOOR HET KONINKLIJK INSTITUUT VOOR DE TROPEN KIT

HOOGGEËERD PUBLIEK

Misschien ken je Circus Ethiopië al. De show is een paar keer in Nederland geweest. Het circus heeft zelfs voor koningin Beatrix opgetreden bij het Unicef-gala in 1995!

Circus Ethiopië is één van de vele kindercircussen die er in Ethiopië zijn. In het Afrikaanse land zijn honderden kinderen met circus bezig. Sommigen iedere dag, anderen een paar keer in de week.
De kindercircussen, met artiesten uit alle bevolkingsgroepen die er in het land wonen, zijn een groot succes. Miljoenen Ethiopische kinderen hebben een van de voorstellingen gezien. In steden, maar ook in kleine dorpjes. Op allerlei plekken waar een circus heeft opgetreden, besluiten kinderen om zelf ook een circus op te richten.

Voorlichting

De voorstellingen zijn gratis, omdat de kindercircussen sponsors hebben. Ook betalen hulporganisaties als het Rode Kruis, Unicef en Save the Children vaak reis- en andere kosten. In ruil daarvoor stopt het circus voorlichtingsboodschappen in de show. Bijvoorbeeld over kindermishandeling, veilig vrijen en hygiëne. En dan is het belangrijk dat zoveel mogelijk mensen het kunnen zien. Een entreeprijs van een birr (ongeveer een kwartje) zou vrijwel niemand kunnen betalen. Kinderen al helemaal niet.

Bij de voorstellingen is het altijd hartstikke druk

DE GEBOORTE VAN HET KINDERCIRCUS

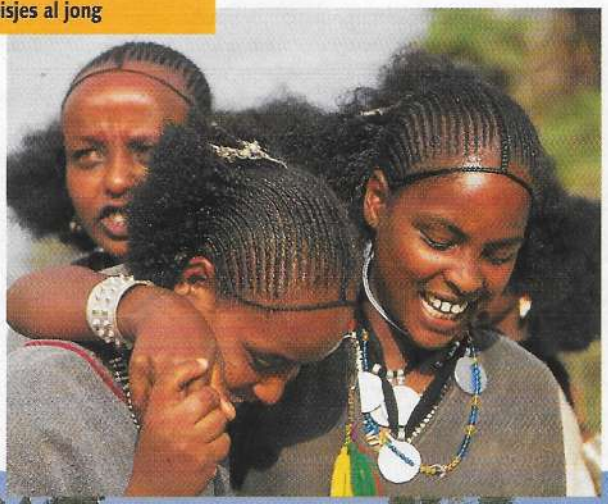
Het is 1991. Bij toeval ontmoeten een Canadese leraar, Marc La Chance, en de Amerikaan Andy Goldman elkaar in Addis Abeba, de hoofdstad van Ethiopië.
Het land wordt geteisterd door een burgeroorlog. Rebellen van het bevrijdingsleger staan al bijna in de straten van de hoofdstad. Ze willen dictator Mengistu afzetten.
Andy Goldman probeert een groep Ethiopische joden veilig het land uit te krijgen, naar Israël. De groep wacht op toestemming om het land te verlaten. Ze hebben niets te doen.
Marc vertelt Andy tijdens hun ontmoeting dat hij kan jongleren. Kun je dat aan de kinderen leren, vraagt Andy. Met steentjes, balletjes, speelgoed, alles wat er maar te vinden is, beginnen de kinderen samen met Marc te oefenen. Ze vinden het hartstikke leuk. Ze studeren een kleine voorstelling in, om de hele groep wachtenden te vermaken. Maar op de dag van de voorstelling mogen de Ethiopische joden weg! Binnen 24 uur wordt de groep van meer dan 10.000 mensen het land uit geloodst. Dag artiesten, dag publiek.
Een heftige paar maanden volgen. De rebellen nemen de macht over. Het lijkt weer wat rustiger te worden. Als de zomervakantie voorbij is, komen kinderen uit de buurt waar Marc woont naar hem toe.
Zeg, kun je ons ook leren jongleren, vragen ze.
Marc vindt het wel een goed idee. Het nieuws gaat als een lopend vuurtje door de stad. Er gebeurt iets leuks! Ook een paar Ethiopische gymnastiekleraren horen ervan.
Mogen we meedoen? vragen ze. Wij kunnen de kinderen wel wat acrobatiek leren. De kinderen en Marc vinden het goed. Hoe meer zielen, hoe meer vreugd. Met z'n allen gaan ze aan de slag: Circus Ethiopië is geboren!

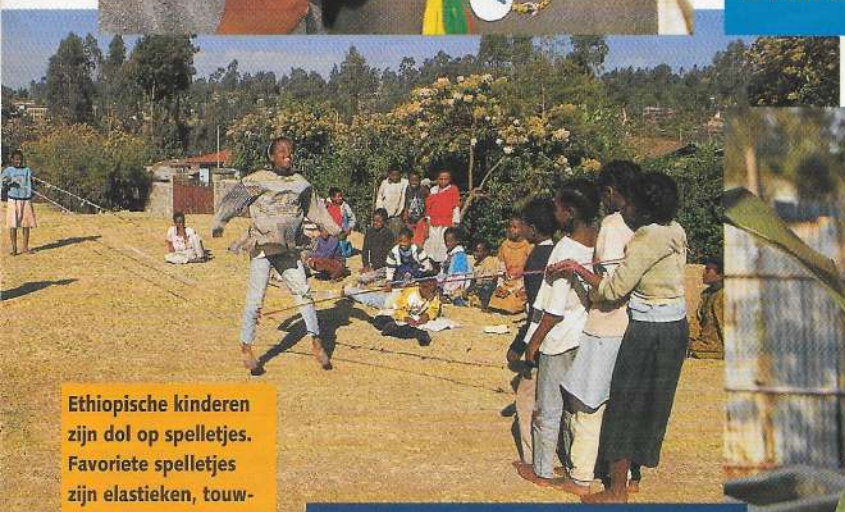
JE BENT FANTASTISCH

Misschien komen we allemaal wel uit Ethiopië. In dit land is het oudste skelet ter wereld gevonden. Van een vrouw die vier miljoen jaar geleden in Ethiopië woonde. Haar ontdekker, een archeoloog, noemde het skelet Lucy. Ethiopiërs noemen haar Dinqenesh: je bent fantastisch.

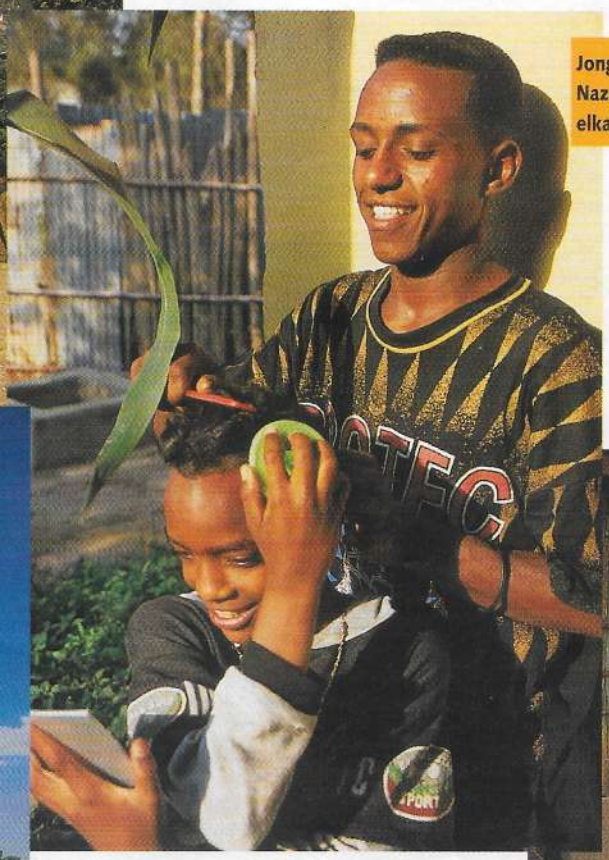
Meisjes met traditioneel gevlochten haren. Op het platteland trouwen meisjes al jong

De schrijver Homerus, die 800 jaar geleden in Griekenland leefde, gebruikte het woord 'aithops' voor het Ethiopische volk. Homerus vond de Ethiopiërs er blijkbaar aangebrand uitzien, want aithops betekent vlammend, vurig, brandend. Een Ethiopisch verhaal dat in het land zelf wordt verteld, geeft Homerus een beetje gelijk: Nadat God de aarde gemaakt had, wilde hij een mens maken, eentje die op hem leek. Hij maakte een mensje met twee armen, twee benen, een hoofd en stopte het in de oven om te bakken. Het kwam er een beetje witjes uit. Niet genoeg door-bakken, vond God. Hij gooide het mensje weg, richting het noorden. Zo ontstonden blanke mensen.
Het tweede baksel bleef te lang in de oven. Het kwam er te zwart uit. Ook niet goed, besloot God. Hij gooide het weg, richting het zuiden. Zo ontstonden zwarte mensen.
De derde poging ging goed. Er kwam een prachtig mensje uit, niet te licht en niet te donker. Dat was de Ethiopiër.

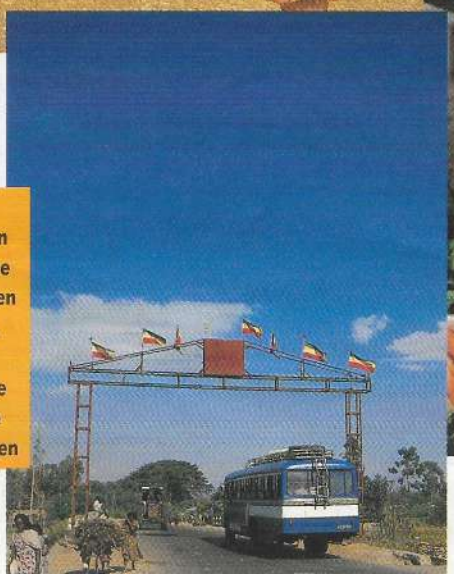

Ethiopische kinderen zijn dol op spelletjes. Favoriete spelletjes zijn elastieken, touwtjespringen en voetbal. Het elastiek maken de meisjes zelf van lapjes stof

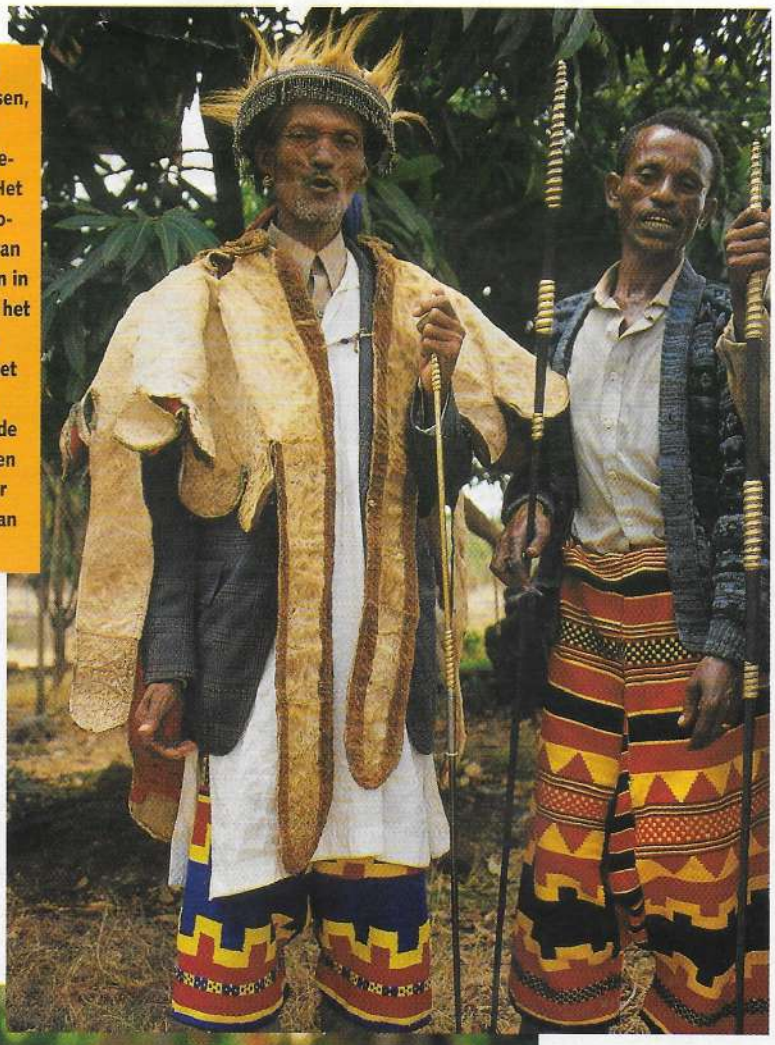
Jongens uit Nazareth kammen elkaars haar

In mooie Amhaarse letters heeft de sapjesvrouw "zoetigheid" op haar winkel geschilderd. Donald Duck mocht er ook bij

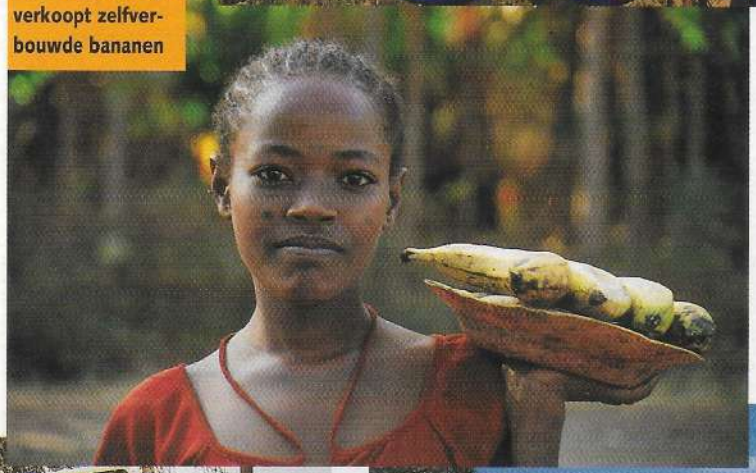

Boven de toegangs-wegen naar Ethiopische steden hangt een welkomstboog. Meestal wapperen bij de boog ook enige nationale vlaggen

Leeuwen zie je overal -op bussen, kleding, standbeelden, postzegels, munten. Het dier is het nationale symbool van Ethiopië. Alleen in het zuiden van het land komen de dieren nog in het wild voor. Het stamhoofd op de foto heeft er een geschoten en er een kostuum van laten maken

Het grootste deel van de Ethiopiërs leeft van de landbouw. Veel kinderen helpen na schooltijd hun ouders. Dit meisje verkoopt zelfverbouwde bananen

In het land lopen miljoenen dieren rond. De bevolking houdt koeien, geiten en schapen voor vlees, melk en kaas. Ezels zijn prima lastdieren

EEN MENGSEL VAN TALEN EN VOLKEN

Officiële naam: *Republiek Ethiopië* **Hoofdstad:** *Addis Abeba (dat betekent: nieuwe bloem), met ongeveer vier miljoen inwoners* **Oppervlakte:** *1.128.221 km², even groot als Frankrijk en Spanje samen* **Aantal inwoners:** *55 miljoen. Bijna de helft van de bevolking bestaat uit kinderen tot 14 jaar* **Volken:** *In het land wonen zo'n 76 verschillende volken. De grootste drie zijn de Oromo, de Amharen en de Tigrayers* **Geloof:** *Ongeveer de helft van de bevolking is orthodox-christelijk, iets minder dan de helft islamitisch, verder natuurgodsdiensten* **Talen:** *er worden 286 verschillende talen en dialecten gesproken, de officiële taal is Amhaars. Op middelbare scholen wordt les gegeven in het Engels* **Munteenheid:** *1 birr is ongeveer een kwartje* **Vlag:** *drie horizontale banen groen, geel en rood. Groen staat voor de vruchtbaarheid, geel voor de godsdienstvrijheid en rood voor de mensen die hun leven gegeven hebben voor het land. Ethiopië is een van de weinige Afrikaanse landen die nooit een kolonie zijn geweest. Veel Afrikaanse landen hebben -op het moment dat ze onafhankelijk werden- de kleuren van de Ethiopische vlag overgenomen* **Geschiedenis:** *Ethiopië wordt al in de bijbel genoemd. De koningin van Ethiopië (de koningin van Sheba) ging bij koning Salomon op bezoek. Ze kreeg een kind van hem, Menelik. Dat was de eerste keizer van een lange reeks die het land regeerde. Haile Selassie, die tot 1974 keizer van Ethiopië was, zou in een directe lijn van Menelik afstammen. Nadat Haile Selassie was afgezet, regeerde Mengistu met harde hand over het land. In 1991 werd Mengistu's leger verslagen door het Tigrayse Bevrijdingsfront. Sinds 1995 heeft het land een gekozen president.*

TEKADINY SNAPT ER NIKS VAN

Pap, waar ga je heen? Tekadiny (6) staat een beetje om z'n vader Zewde heen te draaien. Hij ziet dat Zewde z'n tas aan het pakken is. Dat betekent dat zijn vader ergens op gaat treden, want Zewde is danser. Verrassing, antwoordt Tekadiny's vader met een grijns en loopt de deur uit. Als hij buiten is kijkt hij over zijn schouder naar zijn zoon en zegt: Zorg maar dat je over twee uur thuis bent.

Tekadiny snapt er niets van. Als zijn vader op moet treden, is hij meestal een halve dag weg. Of langer nog. En nu zegt Zewde dat ik over twee uur thuis moet zijn! Dat slaat toch nergens op. Hij loopt naar buiten om een partijtje te voetballen met de buurjongens. Binnen de kortste tijd gaan de jongens volledig op in hun spel. De tijd vliegt voorbij. Hier die bal! roept Tekadiny tegen zijn vriendje Kebede. Kebede schiet zo hard, dat Tekadiny de bal mist. Hij draait zich met een snelle beweging om, rent achter de bal aan en ... blijft dan stokstijf staan. Met grote ogen van verbazing kijkt hij naar de weg. Twee grote stofwolken komen aangescheurd. Ergens vanuit die wolk hoort hij zingen, lachen, trommels. En de stem van zijn vader!

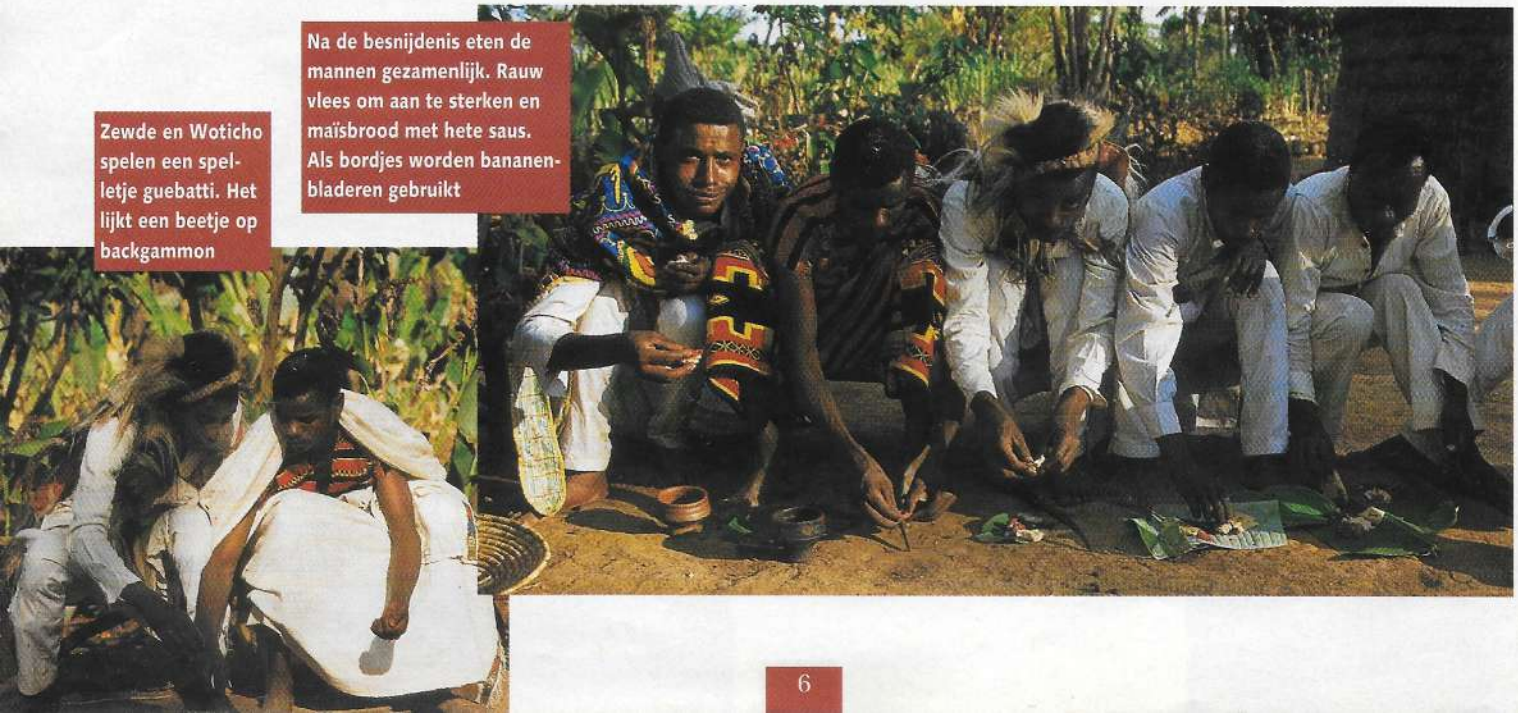
Iedereen is er!

Tekadiny rent naar huis. Kebede, ga mee, roept hij nog, volgens mij gaat er iets gebeuren.

Als de jongens puffend bij Tekadiny's huis aankomen, zijn de auto's net gestopt en trekt de stofwolk langzaam weg. Het is de dansgroep van Zewde ziet Tekadiny en zijn hart maakt een sprongetje. Hij heeft zijn vader vaak genoeg thuis zien oefenen. Meestal doet hij mee, want hij wil later ook danser worden. Maar een optreden van de hele groep ... dat heeft hij nog nooit gezien. Hij kijkt rond en ziet dat iedereen er is. Wogaso, de drummer. Manita, de fluitspeler. Kosa, die zo hoog kan springen. En de drie danseressen.
Zo Tekadiny, wat dacht je ervan? Lachend staat zijn vader naast hem, met z'n danspak al aan. Goeie verrassing, niet? We spelen vandaag een thuiswedstrijd, vertelt hij. Zie je die man daar met die videocamera? Dat is Aweke Emiru, de baas van Circus Ethiopië. Hij komt onze groep filmen om ideeën op te doen voor zijn show. Hij vindt het leuk om dat in ons dorp te doen. Omdat hier veel traditionele huizen van leem staan.
Als de hele groep zich omgekleed heeft in het huis van Tekadiny, lopen ze zingend en dansend naar het erf van de buurvrouw. Tekadiny en Kebede rennen er achter aan. Het gaat beginnen!

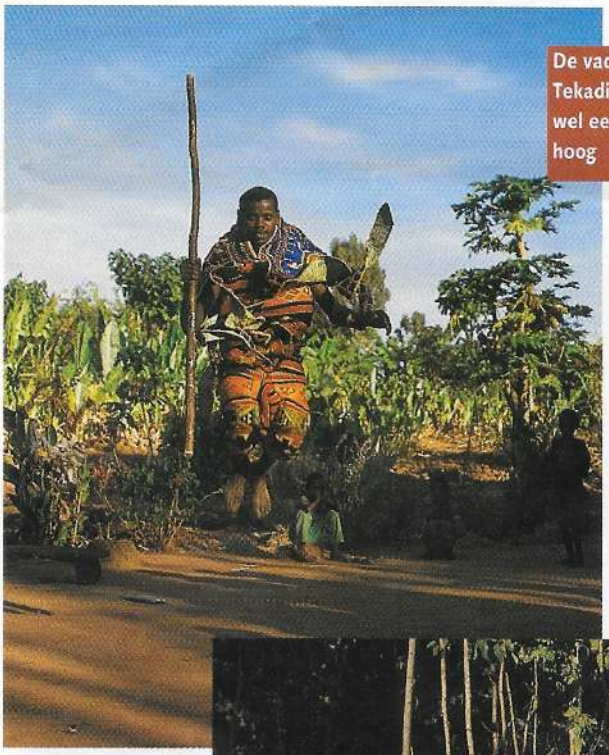
Voorstelling

Binnen de kortste keren staat het halve dorp op zijn kop. Iedereen die thuis is, stopt met wat-ie aan het doen is en gaat kijken. Ze vermaken zich prima. De groep danst, zingt en springt er op los. In hun voorstelling laten ze alle traditionele feestgebeurtenissen zien. Ze planten een boom voor het nieuwe jaar, spelen hockey met stokken en een limoen als bal. Een van de meisjes trouwt en de vader van Tekadiny wordt zogenaamd besneden. Ze bouwen een huisje, eten daarna en drinken een kopje koffie.
En Tekadiny? Die staat helemaal vooraan te glunderen.

Na de besnijdenis eten de mannen gezamenlijk. Rauw vlees om aan te sterken en maïsbrood met hete saus. Als bordjes worden bananenbladeren gebruikt

Zewde en Woticho spelen een spelletje guebatti. Het lijkt een beetje op backgammon

De vader van Tekadiny springt wel een meter hoog

In Ethiopië wonen een heleboel verschillende volken. Die hebben allemaal hun eigen dansen, kleding en gebruiken. De laatste paar jaar zijn de leiders van kindercircussen flink aan het speuren naar deze bijzondere dingen. Om te gebruiken in hun circusshows.

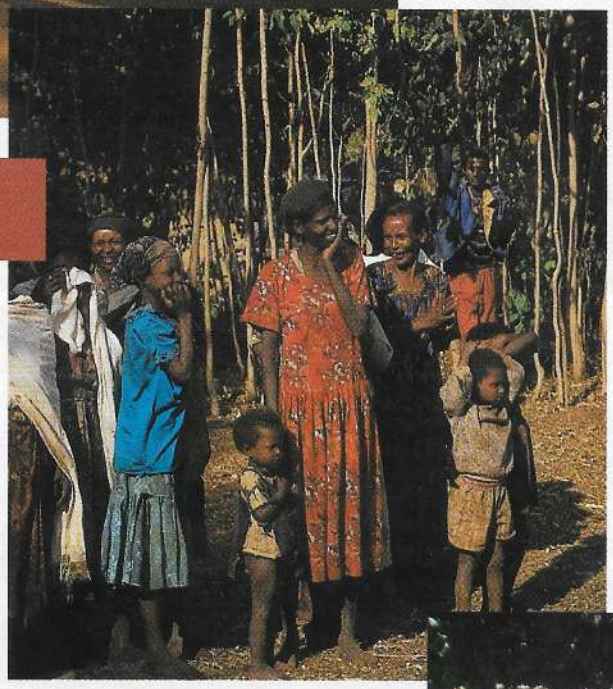
In het begin kopieerden we de shows van andere circussen zoals van het Canadese Cirque du Soleil, vertelt Aweke Emiru, de directeur van Circus Ethiopië. Daar halen we nog steeds goede ideeën vandaan, maar daarnaast werken we steeds meer aan een eigen, Ethiopische circusstijl.

Veel mensen hebben van Ethiopië een eenzijdig beeld. Een droog land met hongerige mensen. Maar Ethiopië is een prachtig land met een enorm rijke cultuur!

Sommige kostuums en acrobatiek die we gebruiken komen uit deze streek, Wolaita. Bij begrafenissen doen vrouwen drie salto's in de lucht en vallen dan huilend neer.

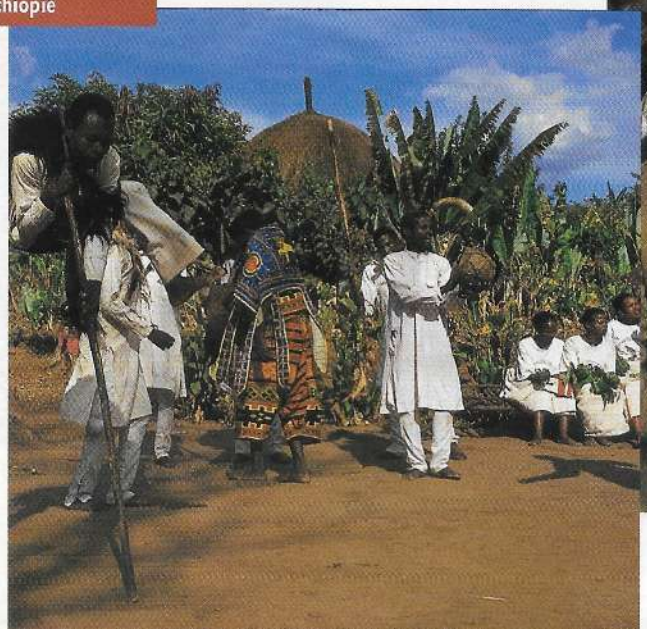
We vinden het een taak van het circus om die verschillende culturen te laten zien. Als we optreden in het buitenland laten we zo zien dat ons land veel te bieden heeft. En ons Ethiopische publiek vindt het prachtig. Mensen herkennen de dansen en kostuums. Het maakt ze trots en enthousiast, ze dansen mee.

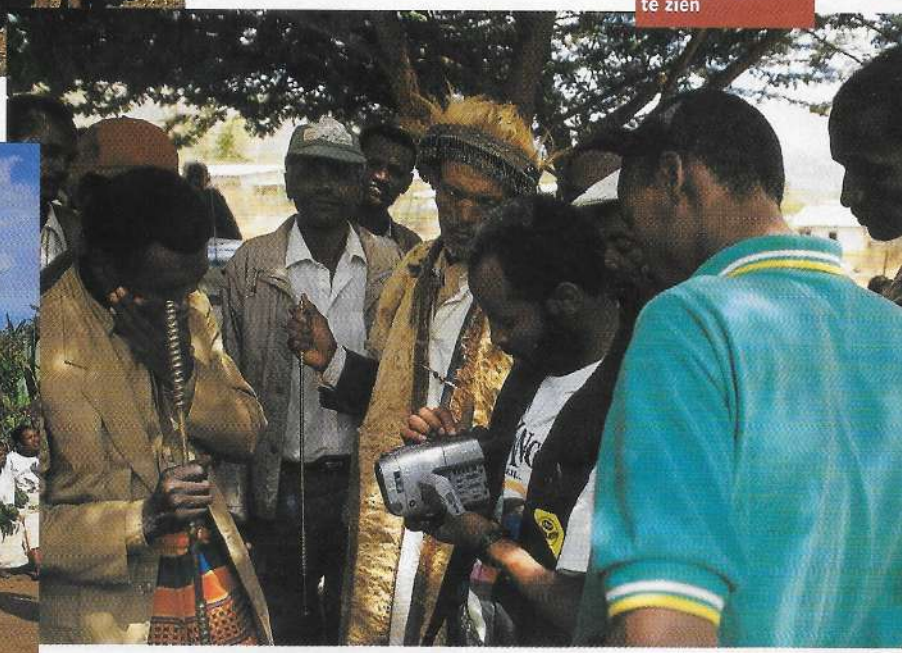
De artiesten in ons circus vinden het ook ontzettend leuk. Als de kinderen mijn video-opnamen zien, beginnen ze meteen mee te doen. Ze willen altijd nieuwe dingen uitproberen.

De buren vermaken zich prima

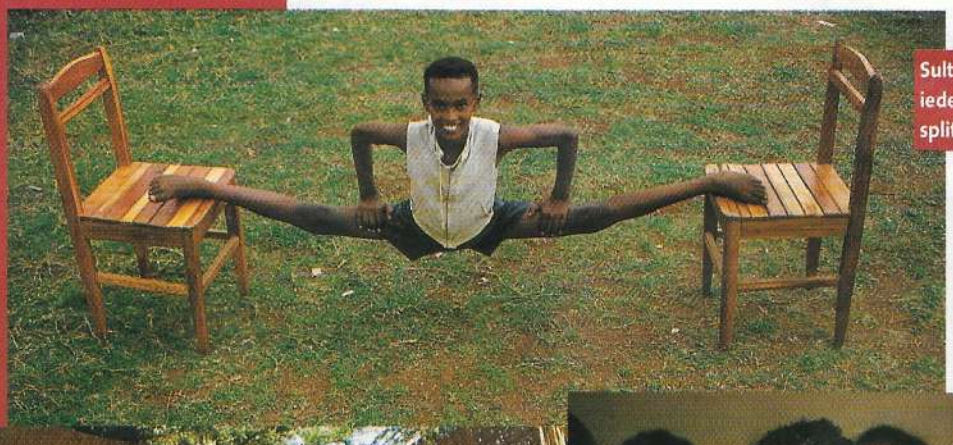
Heel hoog springen en dansen met een stok is typisch voor de regio Wolaita, in het zuiden van Ethiopië

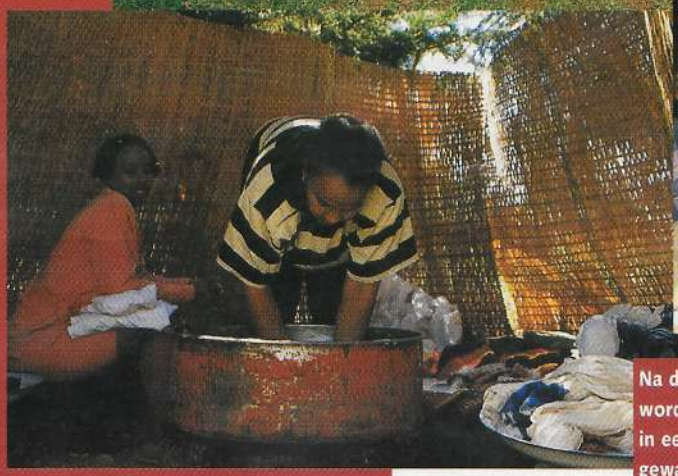

De dansers vinden het prachtig om zichzelf op video te zien

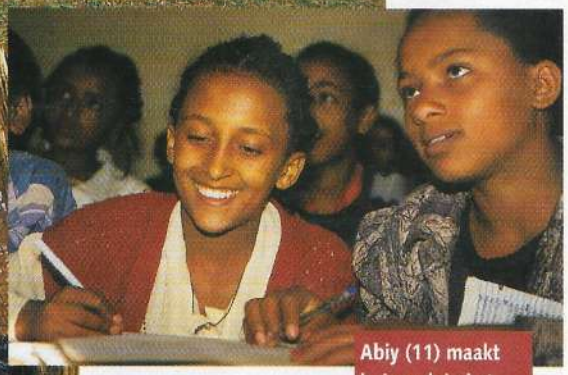
Voor Ethiopische kinderen is het circus niet zomaar een clubje, waar je een keer in de week heengaat. Het circus is hun lust en hun leven. Ze oefenen iedere dag om steeds beter te worden. Ze zijn trots dat ze bij het circus horen!
Bijna alle Ethiopische circussen bestaan uit drie groepen kinderen: een voorstellings-groep, een circusschool en een straat-kinderen-groep. De kinderen zijn tussen de zeven en twintig jaar oud.
De kinderen uit de voorstellingsgroep gaan 's ochtends naar een gewone school. Doen ze dat niet, dan worden ze uit de groep gezet.
's Middags gaan ze naar het circus. Na een warme maaltijd volgen ze twee uur lang extra lessen, in het bijspijkerklasje. Ze maken huiswerk en stellen vragen aan de leraar. Daarna trainen ze twee uur en gaan ze naar hun eigen huis. In het weekend trainen ze een halve dag en treden ze op. De kinderen krijgen niet betaald, maar wel geld van het circus om van en naar het circus te reizen. Als ze ziek worden, betaalt het circus de medische behandeling.
De kinderen van de circusschool wonen ook gewoon thuis en gaan iedere dag naar school. Ze komen drie keer in de week naar het circus om te oefenen en treden af en toe op.
De straatkinderen wonen natuurlijk niet bij hun familie en de meesten gaan ook niet naar school. Toch komen ze trouw drie keer in de week naar het circus. Met de oudere kinderen van de voorstellingsgroep studeren ze trucjes in, die ze op straat kunnen laten zien. Zo kunnen ze op een leuke manier geld verdienen. Het is al een paar keer voorgekomen dat kinderen uit de laatste twee groepen zo goed waren, dat ze door mochten stromen naar de voorstellingsgroep.

Sultan oefent iedere dag zijn split

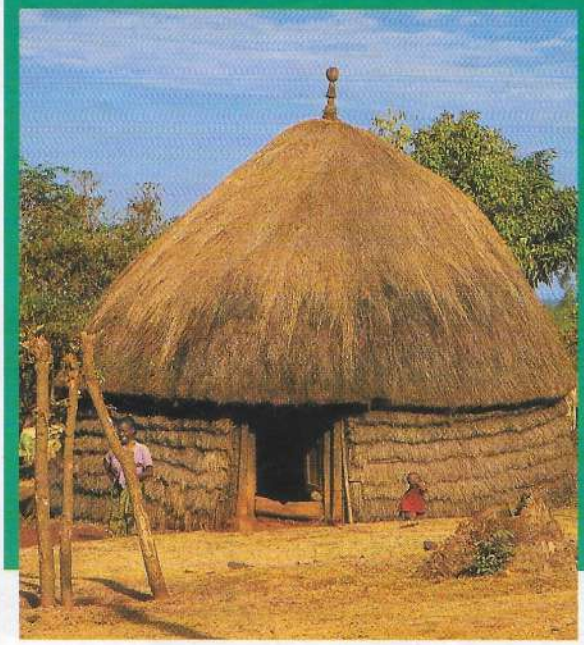

Na de optredens worden de kostuums in een grote ton gewassen

Abiy (11) maakt huiswerk in het bijspijker-klasje

In Ethiopië wonen mensen in allerlei soorten huizen. In de stad zijn huizen vaak van steen, leem of golfplaten. Op het platteland worden veel huizen gebouwd van riet, hout en takken. Traditionele huizen in Wolaita lijken een beetje op bijenkorven. Ze zijn rond en gemaakt van riet. Binnen is het heel ruim. Er zijn verschillende kamertjes, van elkaar gescheiden door bamboeschotten: om te slapen, te koken en te zitten. Ook de beesten (vee, kippen) slapen binnen. Dan zijn ze beschermd tegen roofdieren en het is lekker warm in de winter. Op het dak staat vaak een struisvogel-ei. Dat is een teken van vruchtbaarheid. Om het huis ligt een mooie tuin met fruit, groente en bloemen

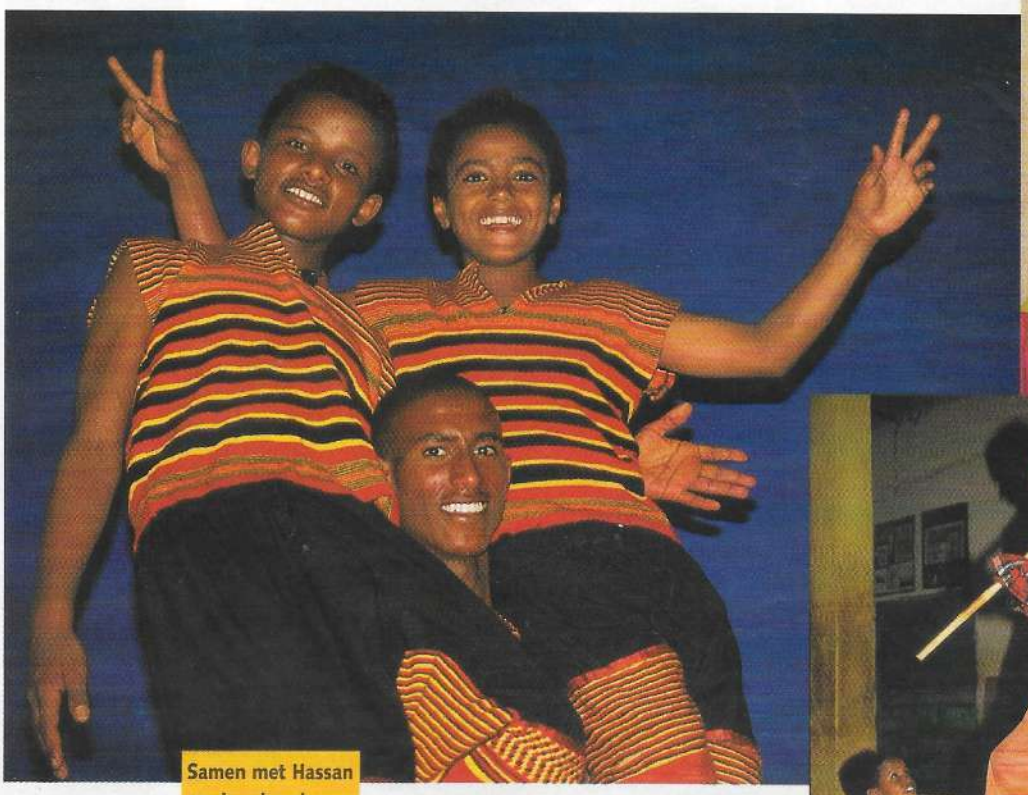
SISAI HEEFT WEER VRIENDEN

Together, together. Together we're strong. Terwijl hij zijn act met Wendesen instudeert, neuriet Sisai (14) vrolijk mee met de band. Together is zijn favoriete nummer.

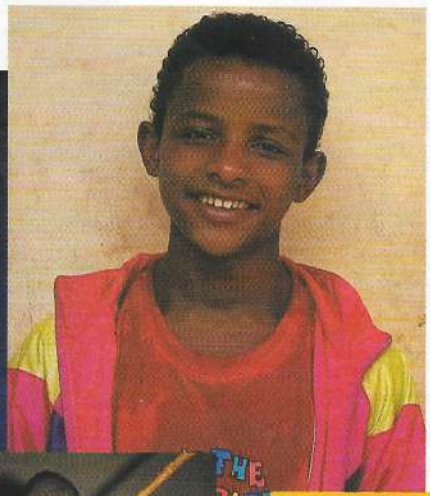
Drie jaar geleden sliep Sisai nog op straat. In het afval van hotels zocht hij etensresten. Af en toe deed hij klusjes als sjouwer. En hij pikte sjaals van vrouwen, want die kunnen je niet zo hard achterna rennen. Hij rookte de hele dag sigaretten en vertrouwde niemand. Vrienden had hij niet. Het leven kon hem geen barst schelen.
Toen ik zeven was liep ik weg van huis, vertelt Sisai. Ik woonde bij mijn stiefmoeder. Ik had het daar absoluut niet naar mijn zin. Om maar iets te noemen: mijn stiefbroertje mocht wel naar school en ik niet. Tot m'n elfde zwierf ik iedere nacht door de straten van Addis Abeba. Overdag sliep ik, dat was het veiligst. 's Nachts is het gevaarlijk. Je wordt zo beroofd door andere straatkinderen. Ze pikken je schoenen, je geld. Of steken je deken of haar in de fik.

Voorgoed veranderd

Op een dag kwam er een man naar me toe, die vroeg of ik wilde slapen in een opvangtehuis voor straatkinderen. Dat wilde ik wel. Ik mocht ook weer naar school. Langzaam ging het wat beter met me.
Ik woon nu nog in het opvangtehuis, maar sinds anderhalf jaar is mijn leven voorgoed veranderd. Mensen van het circus kwamen langs, omdat ze ook straatkinderen wilden gaan trainen. Samen met Groom werd ik uitgezocht. We deden zo goed ons best, dat we naar de voorstellingsgroep mochten. Groom is een van m'n vrienden geworden. Ik heb er nu wel negen! Allemaal jongens van mijn leeftijd die ook bij het circus zitten. Abiy, Hassan, Aboeshoe, Wendesen... Ik vind het nu hartstikke leuk om dingen te doen met andere jongens. Trainen natuurlijk, voetballen, bij elkaar slapen, video kijken bij het circus. We praten ook veel. Over wat we later willen doen. Beroemd worden, doorgaan met het circus. Over hoe we onze acts nog beter kunnen maken.
En weet je wat? Ik ben nu zelfs de beste van mijn klas. Vooral in wiskunde ben ik goed. Want rekenen, dat leer je wel als je op straat moet overleven.

Samen met Hassan op de schouder van Adam

Drie jaar geleden sliep Sisai nog op straat

In de show van het circus zit ook een stukje over het leven van schoenpoetsers

HET CIRCUS IS IN DE STAD

Een circusoptreden in Ethiopië is wel even iets anders dan wat we hier kennen. Niks geen wilde dieren in een prachtige piste. De kinderen treden gewoon buiten op en stallen hun spullen uit op een veldje. Reclame maken hoeft niet. Het nieuws gaat als een lopend vuurtje rond, want een circusvoorstelling is gratis en echt een feest. De artiesten vermaken het publiek met hun duizelingwekkende kunstjes waarvoor ze zo hard geoefend hebben, met grappige toneelstukjes, muziek, zang, dans en feestelijke kostuums.

Als alle kinderen de spullen hebben ingeladen en de trainer nog een keer geteld heeft of iedereen er is, kan de bus vertrekken, op weg naar het dorp waar circus Nazareth optreedt

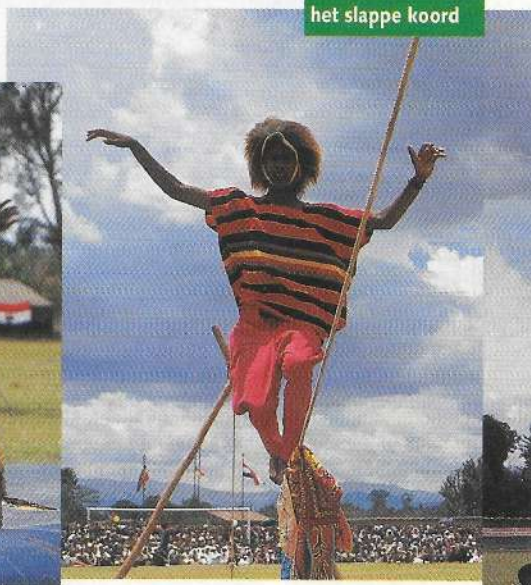

Masrie (13) en Harmala (7), twee van de slangenvrouwen, hebben hun haar extra mooi laten vlechten

Tijdens de laatste training voor het optreden oefenen de jongens van circus Nazareth hun gevaarlijkste nummer nog een keer extra: salto's maken door een brandend springtouw! Voor het geval dat, zijn er dekens in de buurt

Ketema (16) kleedt zich om op het slappe koord

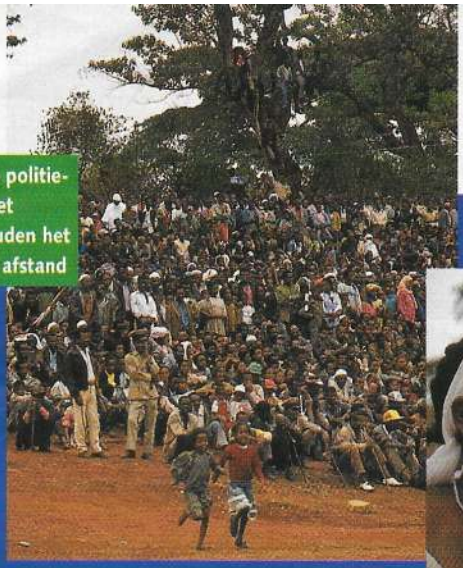
De kleine Harmala (7) steelt de show

Alle kinderen helpen mee met spullen sjouwen en opbouwen. Op het grasveld zetten ze een klein tentje neer. Daarin kleden ze zich om. Als de band de eerste noten inzet, komen ze dansend het veld op. Het publiek veert op. Het gaat beginnen!

DAAR ZIT MUZIEK IN

Bij de allereerste circusvoorstellingen was er nog geen live muziek. De kinderen traden op met muziek uit een cassetterecorder, aangesloten op een sigarettenaansteker van een auto. Tegenwoordig hebben de meeste circussen hun eigen band. Ze gebruiken traditionele Ethiopische instumenten als de krar en de masingo, en spelen veel bekende Ethiopische hits. De meeste liedjes gaan over de liefde. Soms worden er ook liedjes met 'een boodschap' opgevoerd. Bijvoorbeeld over dat ouders hun kinderen niet slaan.
De band is bijna net zo populair als de circuskinderen zelf. Als de politieagenten en jongens met stokjes even niet opletten, rennen kinderen het podium op. Ze omhelzen de zanger of zangeres, geven een kusje en blijven net zo lang bij de band dansen tot ze weer weggejaagd worden.

Jongens en politieagenten met stokjes houden het publiek op afstand

Als je in Ethiopië een zangeres goed vindt, geef je haar een kus, plak je geld op haar hoofd en blijf je zo lang mogelijk op het podium dansen

De krar lijkt op een gitaar. Het instrument heeft een houten frame en zes snaren. Net als bij gitaren heb je een bas- en een leadkrar. Een masingo lijkt een beetje op een viool en heeft één snaar van paardenhaar

De meiden bouwen achter elkaar verschillende piramides op

Bij het optreden horen ook kleine toneelstukjes en dansjes

De circuskinderen treden op in traditionele kostuums

In een moordend tempo maken de jongens radslagen, driedubbele salto's en flikflaks

SAMSAM
89

CIRCUS IN ETHIOPIE

WIJ ZIJN BEROEMD!

He, Split! Waar ga je heen? Sultan herkent de stem van Kumelachew (spreek uit: Koe-me-lat-sjoe). Het is zijn vriendje. We zijn broers, zeggen ze altijd tegen mensen die hen niet kennen. En dat geloven ze soms ook nog!

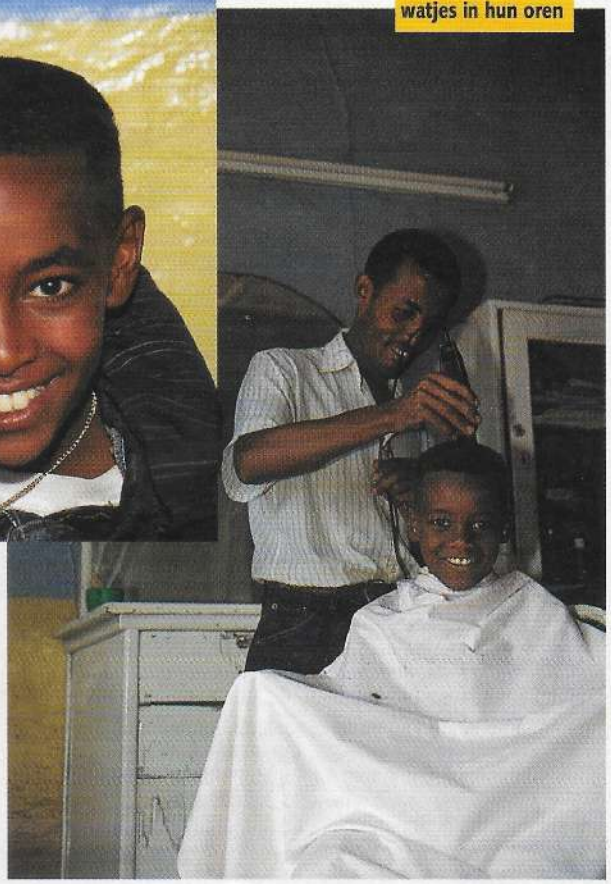
De 'broertjes' omhelzen elkaar en lopen samen verder. Ik moet boodschappen doen voor mijn moeder, vertelt Sultan, en jij? Ik ga met je mee, antwoordt Kumelachew vrolijk.
Na de boodschappen lopen de twee jongens nog een rondje om de markt. He Split, zie je dat. Kumelachew stoot Sultan aan. Kijk, daar. Kebada is er weer met zijn voetbaltafel. Zullen we een potje? Sultan knikt. Hij graait in zijn broekzak. Met een triomfantelijk gezicht haalt hij een muntje tevoorschijn. Gelukkig, ik heb nog precies een dubbeltje over. Zullen we dan maar?
Als ze drie potjes gespeeld hebben, blijven ze nog even kijken. Maar omdat ze verder geen geld meer hebben, slenteren de jongens verder richting de hoofdstraat.

Gratis knippen

Zo jongens, zijn jullie er weer? Sultan en Kumelachew kijken verschrikt op bij het horen van de bulderende stem. Oh, bent u het, antwoorden ze opgelucht. Het is de kapper die voor zijn winkel zit. Wat een stem heeft die man toch!
Ja, we zijn gisteren uit Zuid-Afrika teruggekomen, vertelt Sultan stralend. Dat weet iedereen hier, jullie zijn beroemde dorpelingen, lacht de kapper. Weet je, ik zal jullie matsen. Als ik jullie nou gratis knip, vertellen jullie me dan alles over Zuid-Afrika? Want daar wil ik wel meer over weten.
De jongens hoeven er geen moment over na te denken. Binnen twee seconden zitten ze klaar in de kapperstoel.

Kumelachew en Sultan

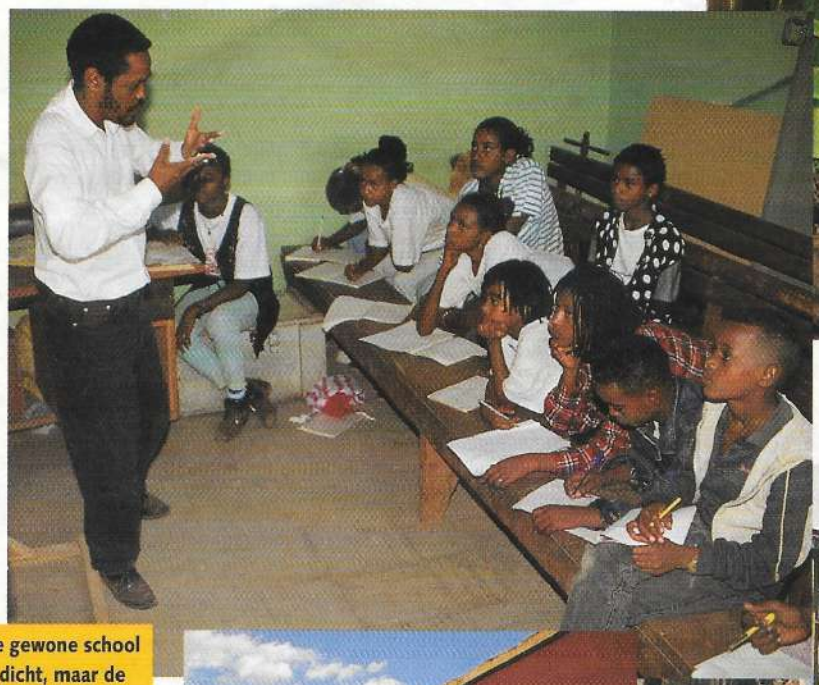
Bij de kapper krijgen de jongens watjes in hun oren

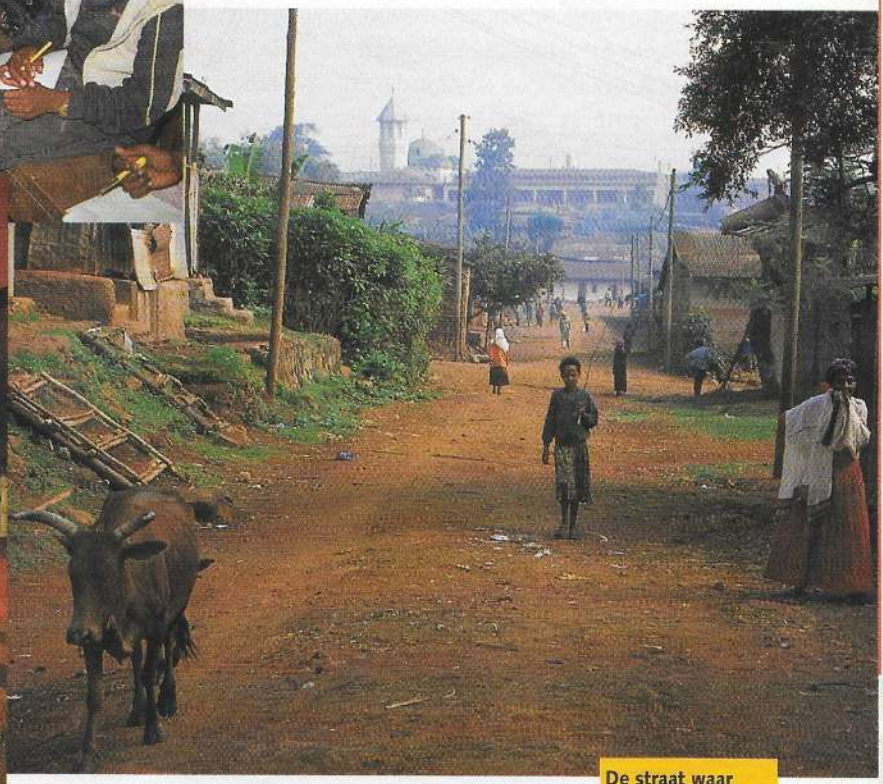
Thuis doet Sultan iedere ochtend aan gewichtheffen

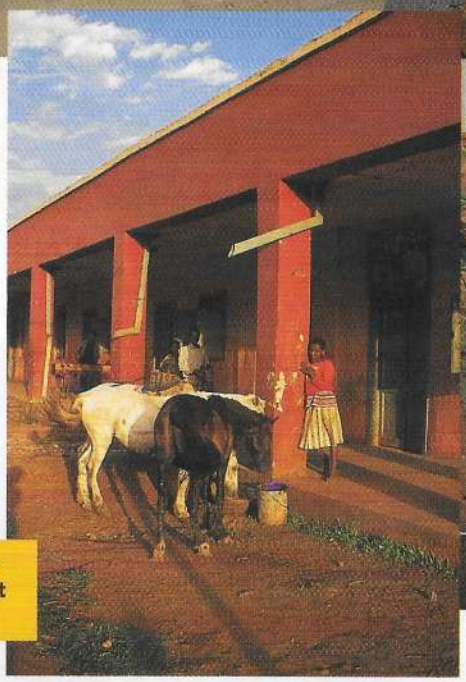
Op de markt is qat te koop. Het kauwen van de blaadjes werkt verdovend

De gewone school is dicht, maar de bijspijkerklas van het circus gaat 's middags gewoon door

De straat waar Sultan woont

De hoofdstraat van Jimma staat vol paarden

CIRCUS JIMMA NAAR ZUID-AFRIKA

Begin dit jaar is de voorstellingsgroep uit Jimma op toernee geweest naar Zuid-Afrika. Dat was hartstikke spannend, want de meeste kinderen waren nog nooit buiten Ethiopië geweest. Kumelachew maakte zich van tevoren nog een beetje zorgen. Hij had maar zeven dollar bij zich. Zou dat wel genoeg zijn? Gelukkig was de reis goed geregeld door de sponsors en het Rode Kruis. De kinderen kregen te eten, te drinken, een plek om te slapen en iedere dag zakgeld. Zo konden ze ook nog iets leuks voor zichzelf kopen -of voor hun familie. Kumelachew vond het geweldig. Voor het eerst van zijn leven heeft hij in een vliegtuig gezeten. Nu weet ik wat ik later wil worden, vertelt hij trots. Piloot! Want vliegen, dat is het mooiste wat er is.

In Zuid-Afrika heeft Sultan van zijn spaargeld een strijkijzer voor zijn moeder gekocht

SULTAN WORDT ROOD

Kom op Sultan, nog een keertje overnieuw. Je kan het! roept Yehenew aanmoedigend. Sultan haalt diep adem, neemt een aanloopje en maakt hoog in de lucht een perfecte salto.

Het is vrijdagmiddag vijf uur. Na een stevige wiskundeles in het bijspijkerklasje, is om vier uur de training van circus Jimma begonnen met een pittige warming-up. Rondjes rennen over het grasveld, springen, draaien. Twintig keer opdrukken, rekken en strekken. Meer dan veertig kinderen, tussen de acht en zeventien jaar, werken zich in het zweet in de brandende zon. Op blote voeten. Gekleed in oude T-shirts, korte broeken en versleten gympakjes.

Oefenen

Na de inleidende oefeningen worden de kinderen in groepjes verdeeld. Verspreid over het grasveld gaan ze aan het werk. De slangenvrouwen kronkelen hun lichamen in de raarste bochten. Ze bouwen levende piramides, vliegensvlug drie variaties achter elkaar.

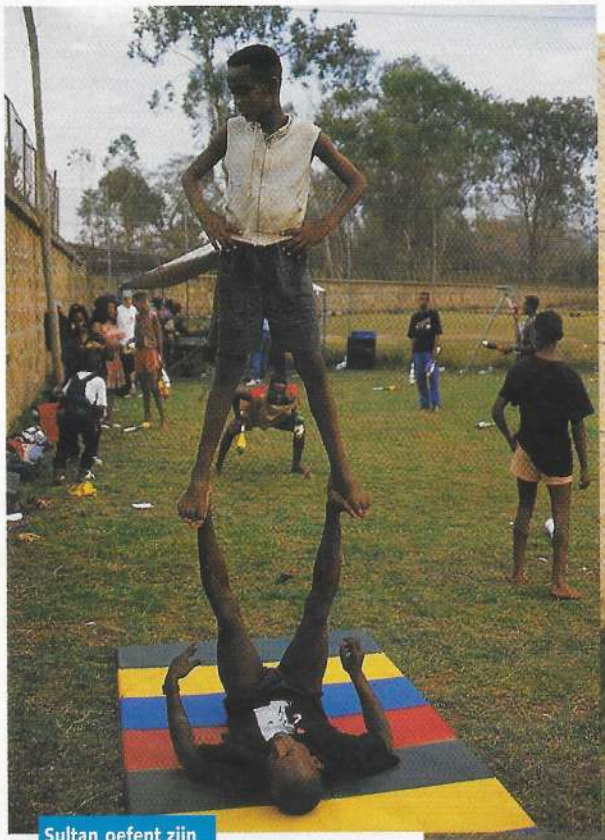
Een paar kinderen zijn in de weer met ballen en kegels en Kumelachew fietst er vrolijk tussendoor op zijn eenwielfietsje. Onder een afdakje speelt de band swingende nummers.

Het lijkt een gezellige chaos, maar iedereen weet precies wat hij moet doen. Ook als er geen trainer in de buurt is, oefenen de kinderen rustig door.

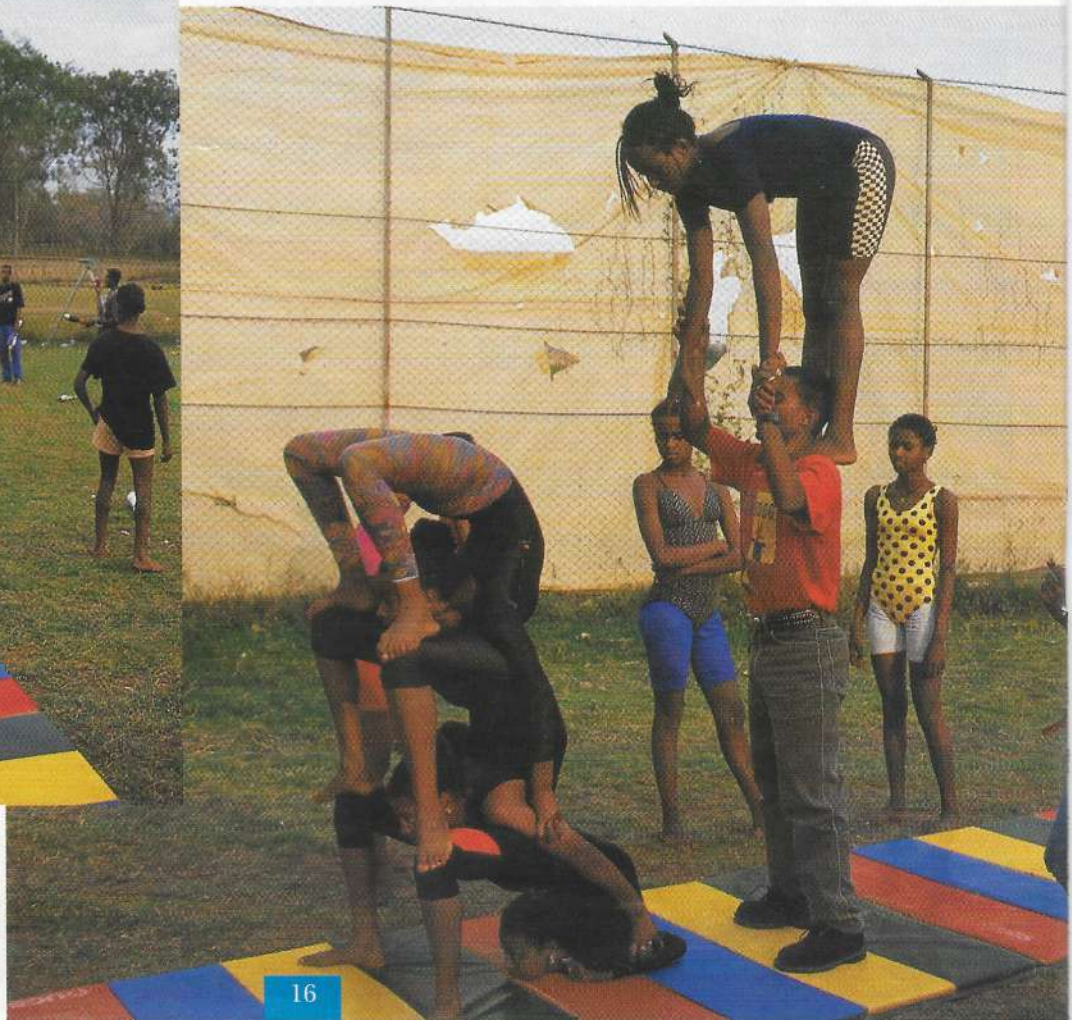
Sultan, Mohammed en nog een paar acrobaten van het circus worden door Yehenew geroepen. Yehenew is drieëntwintig en de trainer van het circus.

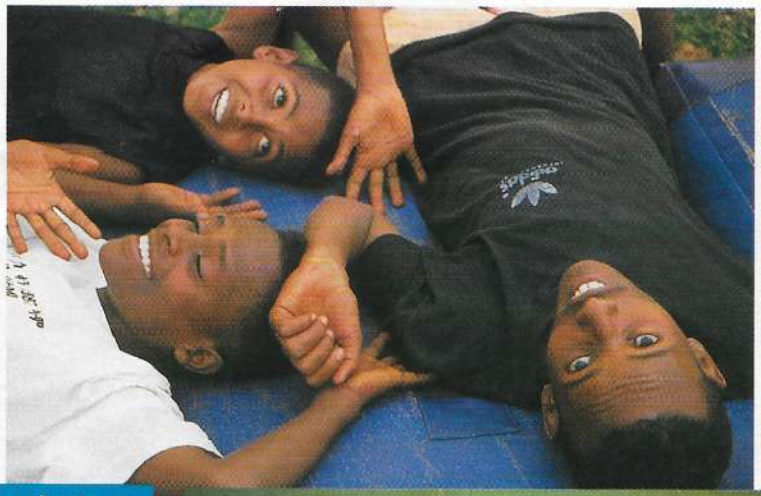
Flikflaks

Jongens, het kan nog beter, roept hij enthousiast. Dat laten de jongens zich geen twee keer zeggen. Achter elkaar maken ze salto's, flikflaks en radslagen op de lange mat. Net zo lang tot ze perfect zijn. Sultan krijgt er een rood hoofd van. Maar het lukt! Goed gedaan, jongens, zegt Yehenew tevreden. Een fluitje klinkt over het grasveld. De les is afgelopen. Luid zingend loopt Sultan naar huis.

Sultan oefent zijn act met Samuel

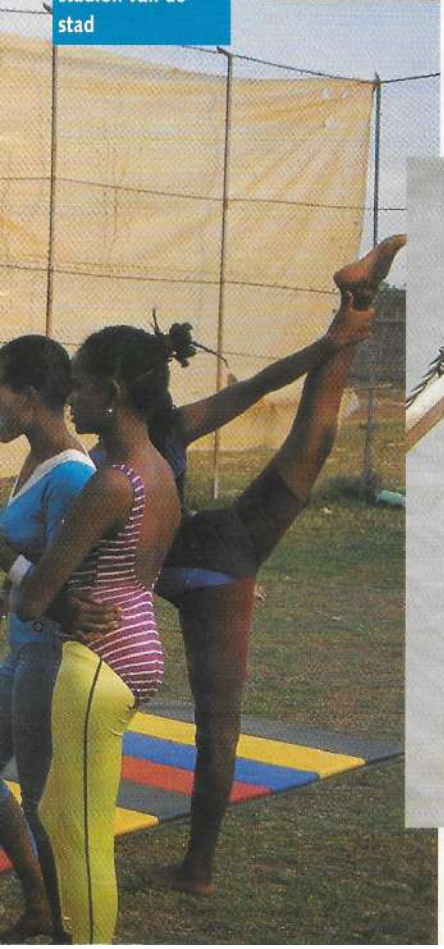

Even uitrusten

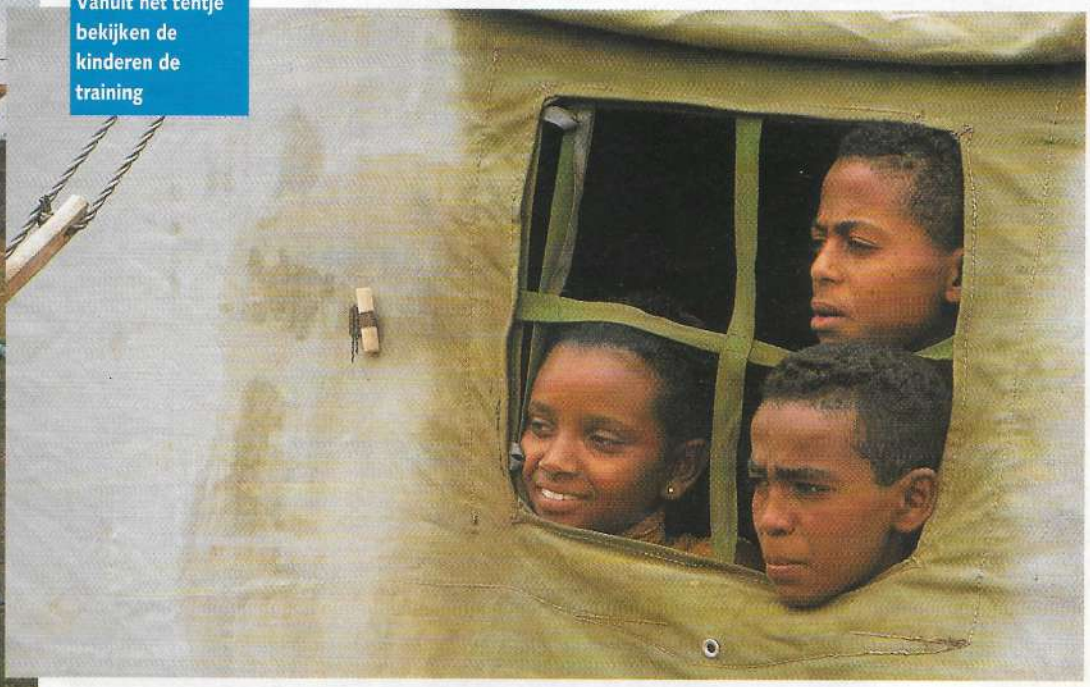

Samen dragen de kinderen de spullen naar de training

Circus Jimma traint op een grasveld achter het stadion van de stad

Vanuit het tentje bekijken de kinderen de training

KOFFIE KUN JE ETEN

Sultan en Kumelachew wonen in Jimma, een kleine stad in het zuiden van Ethiopië. Het is er mooi groen en heuvelachtig. Jimma is de hoofdstad van de provincie Kaffa. Dat woord lijkt een beetje op koffie en dat kan goed kloppen. In de buurt van Jimma wordt veel koffie verbouwd. Het genotmiddel groeit er ook in het wild. Koffie wordt in Ethiopië veel gedronken, maar ook geëxporteerd naar het buitenland. Het verhaal gaat, dat koffie oorspronkelijk uit Ethiopië komt.

Eeuwen geleden was er een jongen die geitenhoeder was. Kaldi heette hij. Op een dag wist hij niet wat hem overkwam. Zijn geiten, die normaal sloom aan het grazen waren, waren opeens vreselijk opgewekt. Hij herinnerde zich dat hij ze van een plantje had zien eten, eentje met een rood besje. Hij besloot om het zelf ook te proberen. Niet wetende dat hij een koffiebesje had gegeten, liep Kaldi binnen de kortste keren vrolijk door de velden te huppelen!

Een monnik, die voorbij kwam en de gewone Kaldi wel kende, vroeg hem wat er aan de hand was. Kaldi vertelde van het vreemde besje en de monnik nam meteen een voorraadje mee. Hij probeerde het en kon tot zijn verbazing de hele nacht doorbidden! Al snel aten alle monniken in het land de koffiebesjes. Ze dronken dus geen koffie, maar aten de besjes op. Pas in de dertiende eeuw zijn mensen erachter gekomen dat koffie ook heel lekker is om te drinken.

CIRCUS JIMMA KOMT OP TV

Kop of munt, vraagt Hassan (13). Eh, munt antwoordt Wendesen twijfelachtig. Hij vindt het spelletje eigenlijk niet leuk meer. Hij heeft al bijna een birr verloren. Hassan is veel beter in dit spel dan hij.

Hassan gooit het dubbeltje met een flinke zwaai omhoog. Hassan, Wendesen en Sultan rennen erop af en turen naar de grond. Ja hoor, weer kop, ziet Wendesen. Spelen jullie maar verder, zegt hij met een beteuterd gezicht. Ik doe niet meer mee.

Televisie-optreden

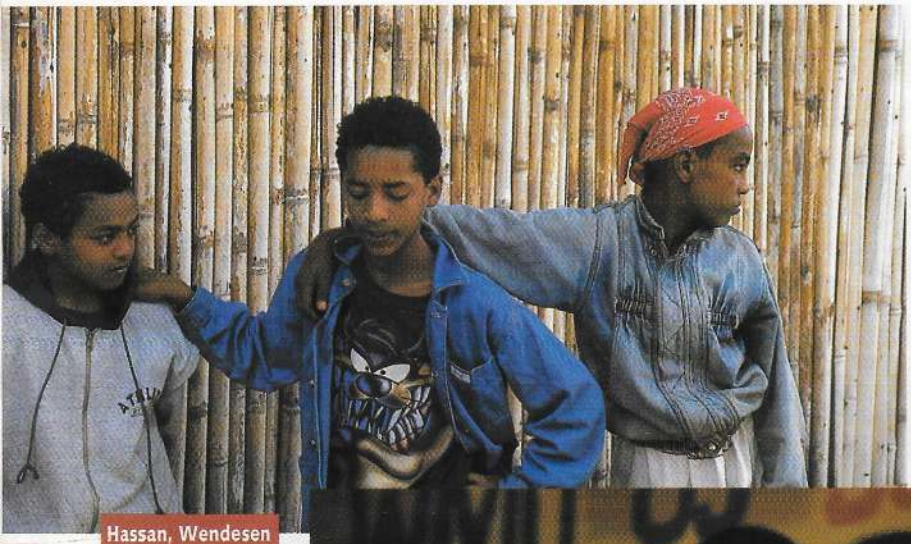
Hassan en Wendesen, die bij circus Ethiopië in Addis Abeba spelen, hebben Sultan ontmoet op het circusfestival van Jimma. Sultan en enige andere artiesten van circus Jimma zijn uitgenodigd om in de hoofdstad op te treden. De show wordt live uitgezonden op de televisie. Omdat er natuurlijk niks mis mag gaan, wordt er in de studio eerst een generale repetitie gehouden. Hassan en Wendesen gaan met Sultan mee. Het is zaterdag, dus ze zijn toch vrij. Vannacht zijn ze ook al blijven slapen in de gymzaal. Zo vaak zien ze hun vriendje tenslotte niet.

President

Ondanks het lange wachten hebben Hassan en Wendesen geen spijt dat ze zijn meegegaan. Er valt genoeg te beleven. Ook de andere groepen die morgen optreden, zijn er. Om de beurt geven ze een showtje weg. Cameramensen rennen zenuwachtig rond. De laatste versieringen worden opgehangen. Zo te zien wordt het een groot spektakel. Dat mag ook wel, want het is de bedoeling dat er een hoop geld ingezameld wordt. Voor de Oromo's, de grootste bevolkingsgroep van het land. Daarom is Circus Jimma ook uitgenodigd. Want Jimma ligt in het gebied van de Oromo's. Zelfs de president wordt verwacht. Kijk, daar komt hij te zitten, zegt Sultan. Op een mooie rode pluche stoel op een verhoging. Pal voor het podium.

Zenuwachtig

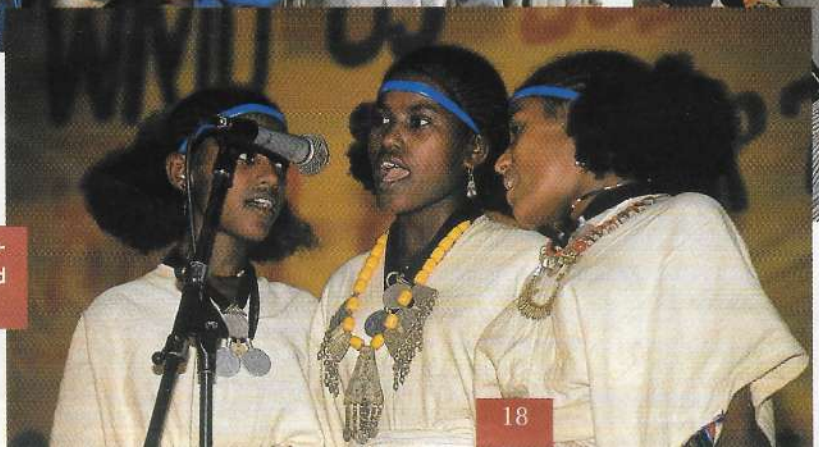
Zeg Sultan, vraagt Hassan plotseling, ben je eigenlijk zenuwachtig?
Nee joh, ben je gek. Nou, misschien een beetje, antwoordt hij. Als er iets misgaat, ziet het hele land het. Gelukkig gaat het de volgende dag hartstikke goed. Aan het einde van het optreden krijgen de artiesten een daverend applaus. Terwijl hij een laatste buiging maakt, kijkt Sultan stiekem door zijn wimpers naar de president. En jawel hoor. Die zit ook driftig te klappen.

Hassan, Wendesen en Sultan

Zo vlak voor het optreden wordt iedereen toch wel een beetje zenuwachtig

Ook een traditionele meidenband treedt op

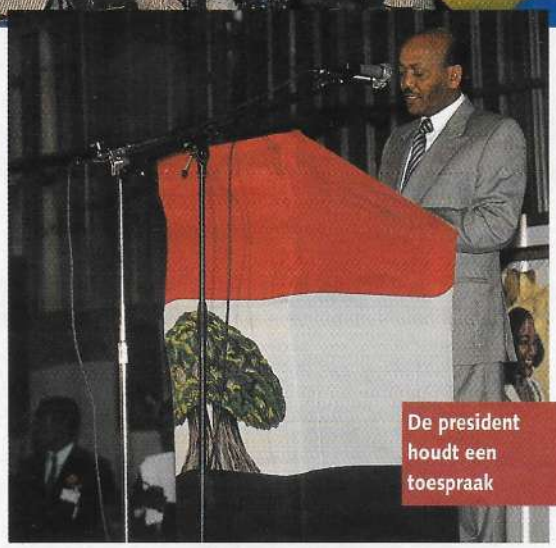

Het festivalterrein wordt nu weer gebruikt als trapveldje

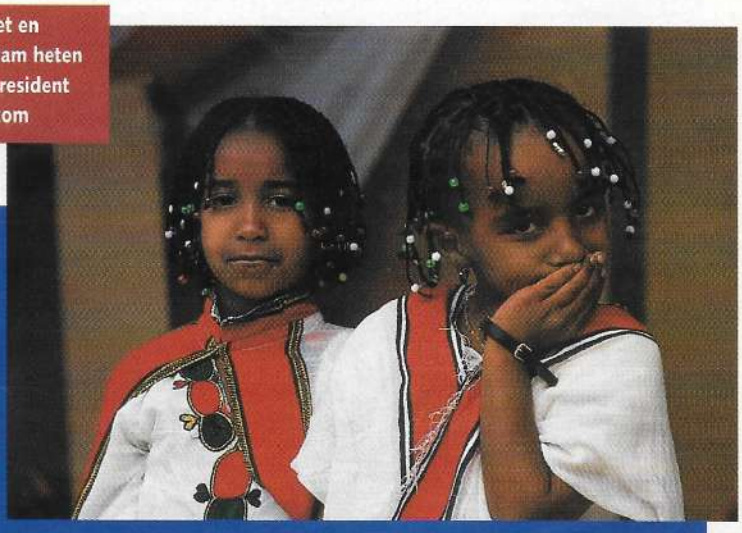
In februari van dit jaar stond heel Jimma op zijn kop. De straten waren vol goochelende, buitelende, flexibele, fietsende kinderen: het eerste Ethiopische circusfestival vond plaats!
Bereket Tizazu, directeur van Circus Jimma, was het jaar ervoor op bezoek geweest in Nederland. Hij was samen met twee van zijn artiesten uitgenodigd op het acrobatiek- en jongleursfestival. Zo'n festival vond hij wel een goed idee. Terug in Ethiopië begon hij meteen te organiseren.
Speciaal voor de gelegenheid werd het oude stadion van Jimma opgeknapt. Er werden mooie lampjes opgehangen en het bruggetje werd gerestaureerd. Alle inspanningen waren niet voor niks: het festival was een groot succes! Iedere dag kwamen meer dan 10.000 grote en kleine mensen kijken.
Voor het eerst konden de artiesten van de verschillende kindercircussen in het land elkaar ontmoeten. Ze sliepen met z'n allen op matrassen op de grond, in de aula van de middelbare school. Ze aten samen, speelden samen. En leerden natuurlijk allemaal kunstjes van elkaar. Toen iedereen na een week weer naar huis ging wisten ze zeker dat het festival elk jaar gehouden moest worden.

Er is al 25 miljoen birr ingezameld. Aan het einde van de dag wordt het zelfs 108 miljoen birr

De president houdt een toespraak

Genet en Mariam heten de president welkom

MOOISTE KLEREN TER ERE VAN DE

Genet..., Genet! Mariam stoot Genet aan. Wel lachen hoor! Mariam en Genet worden een beetje ongeduldig. Ze staan heen en weer te wippen op hun mooiste schoenen. En gekke bekken te trekken.
De meiden mogen de president, die de televisieshow waarin het kindercircus optreedt komt bekijken, welkom heten. Zenuwachtig staan ze op de komst van de hoge gast te wachten. Dat is iets wat ze natuurlijk niet iedere dag doen. Daarom hebben ze nu hun mooiste jurken aan.
Mariam weet te vertellen dat het traditionele Ethiopische jurken zijn, een kemis. De kemis is gesponnen van speciale katoen, shamma. Op de kemis is een tebis geborduurd, dat is de gekleurde rand.
Vroeger, vertelt Mariam aan Genet, waren de tebissen vooral met Ethiopische kruizen geborduurd. Maar die van jou vind ik veel mooier. Het is een moderne versie. Zie je die hartjes? Leuk hè!
Mariam zwaait nog eens met haar kralenkapsel, trekt haar jurk in de plooi en gaat er weer netjes bijstaan. De president kan er ieder moment aankomen.

LATER GA IK NAAR ETHIOPIE

Ik ben in Nederland geboren. Met mijn vader praat ik vooral Nederlands, want hij woont hier ruim twintig jaar. Met mijn moeder Amhaars. Ik voel mij Nederlands, maar ook Ethiopisch.

Elleni (13) heeft het erg naar haar zin in haar woonplaats Amstelveen. Haar moeder vluchtte ruim vijftien jaar geleden vanuit Ethiopië naar Nederland. Een aantal familieleden van haar was tijdens het schrikbewind van dictator Mengistu doodgeschoten. In Nederland ontmoette zij haar man, een student economie. Hij was al eerder uit Ethiopië weggegaan. Na een poosje werd Elleni geboren.
Vorig jaar was ik vijf weken in Ethiopië, vertelt Elleni. Ik logeerde er bij mijn overgrootmoeder en tante. Er wonen heel veel kinderen bij hen in de buurt. Ik leerde er nieuwe spelletjes, zoals hinkelen op z'n Ethiopisch. Ook springen op de stenen in de rivier. Wie valt is af. Het is daar groen en heel mooi. Grote kinderen spelen er met kleine kinderen en met baby's, dat vind ik heel leuk.
Er zijn daar veel arme mensen. Dat vind ik heel zielig. Als ik met mijn tante in de auto zat, had ze altijd een bakje met geld bij zich voor de bedelaars. Bij elk stoplicht en op de hoek van de straat stonden mensen te bedelen.

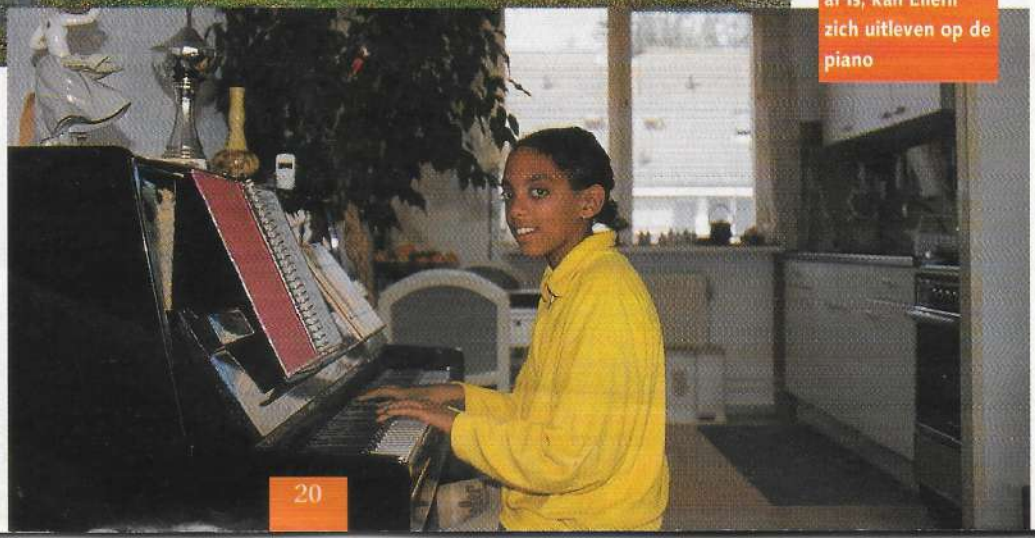
Vriendinnen

Elleni heeft veel vriendinnen. In de brugklas van haar school zitten vooral Nederlandse kinderen. Ze heeft ook een Japanse vriendin, met wie ze een cursus zelfverdediging volgt en een Joegoslavische.
Toen Elleni nog op de basisschool zat, kreeg ze een vriendin, Sara, die in Ethiopië was geboren en nog geen Nederlands sprak. Elleni legde haar in het Amhaars van alles uit.
Nu spreken we Nederlands met elkaar, dat vinden we makkelijker, aldus Elleni. Nederlands vind ik het leukste vak op school.
Met haar vader zag Elleni een keer in Amsterdam een optreden van het kindercircus uit Ethiopië. Na de voorstelling mocht ze in de kleedkamer met de artiesten praten.
Het zijn arme kinderen, weet Elleni. Ze vonden het heel leuk om in Nederland te zijn en om voor het circus te werken. Het is wel zwaar. Soms als de oefeningen niet lukken, valt het de artiesten tegen.
Volgend jaar wil ik weer naar Ethiopië. Ik vind het daar geweldig. In Nederland heb ik een lekker leven; thuis, op school en met mijn vriendinnen. Maar later wil ik in Ethiopië gaan wonen en werken, als advocaat.

Er wonen ruim 4.500 Ethiopiërs in Nederland. Zij zijn gevlucht omdat het in hun eigen land niet meer veilig voor hen was.
In de hele wereld zijn vijftien miljoen vluchtelingen. Van hen wordt 90 procent in een buurland opgevangen. Zo zijn de meeste Ethiopische vluchtelingen naar Djibouti, Kenia, Sudan en Somalië gegaan.

Ethiopië is mooi en groen

Als het huiswerk af is, kan Elleni zich uitleven op de piano

MIJN TOEKOMST LIGT HIER

Ik voel mij nog steeds meer Ethiopisch dan Nederlands. Thuis spreken we mijn moedertaal, Amhaars.
Metti (17) drukt zich vlot in het Nederlands uit. In die taal krijgt ze vanaf haar dertiende les op een school in Amsterdam. Daarvoor woonde ze in Addis Abeba, de hoofdstad van Ethiopië.

Samen met mijn moeder, twee broers en zus kwam ik ruim vier jaar geleden naar Amsterdam. Mijn vader leerde ik pas op mijn dertiende kennen toen ik naar Nederland kwam.
Hij is al voor mijn geboorte gevlucht uit Ethiopië omdat zijn leven in gevaar was.
M'n vader was hier al helemaal gewend toen ik kwam. Maar ik miste Ethiopië in het begin wel, vooral mijn vrienden en vriendinnen en mijn zus Roza. Zij is bij mijn oma in Addis achtergebleven. We hopen dat ze binnenkort ook hier naartoe komt.

Eindexamen

Het gaat goed met ons. Mijn vader werkt als conciërge op een school. Mijn broers studeren allebei: de een medicijnen, de ander elektrotechniek. M'n zus is getrouwd en heeft een baby.
Ik zit in de vijfde klas VBO (Voorbereidend Beroeps Onderwijs) en doe dit jaar eindexamen. Het leukste vak vind ik Engels en ook verkooppraktijk. Daar heb je later veel aan. Ik wil kapster worden of iets met mode doen.
Metti strijkt even met haar hand over haar modieuze colbertjasje en vervolgt: Onze klas bestaat uit leerlingen van verschillende landen: uit Marokko, Suriname, Ghana, Eritrea en Somalië. We gaan goed met elkaar om en splitsen ons niet in groepjes af. Ik vind het wel jammer dat er geen Nederlandse leerlingen in m'n klas zitten. Dat zou goed zijn om de taal nog beter te leren. Onze leraren zijn trouwens allemaal Nederlanders
In mijn klas ben ik de enige Ethiopische, maar door de kerk heb ik veel Ethiopische vrienden en vriendinnen. Mijn grootste hobby is muziek. Gitaar en piano spelen leerde ik mezelf door gewoon wat uit te proberen. Vooral op gospel-muziek ben ik dol. Die zingen we ook in de kerk in het jeugdkoor.
O ja, ik heb nog een hobby: reizen. Dit jaar ben ik naar mijn tante in Amerika geweest, waar ik m'n zeventiende verjaardag vierde. Het was wel eng om er alleen heen te gaan. Maar toen ik eenmaal in het vliegtuig zat, was ik niet bang meer. Ik vond het heel leuk om met mijn familie Engels te praten. Dat moest wel, want m'n nichtje Hanna van tien spreekt alleen maar die taal.

Ethiopië of Nederland

Naar Ethiopië zou Metti ook graag eens terug willen. Daar gaan de mensen toch heel anders met elkaar om dan hier, vindt Metti. Er is meer gezelligheid, je zoekt elkaar veel sneller op. Er is een hoop contact met vrienden en familie.
In Nederland zijn mensen meer met zichzelf bezig. Maar ja, niet alles kan perfect zijn. Wat ik in Nederland goed vind, is dat het leven voor iedereen gelijk is, of je nu rijk bent of arm. Je krijgt toch geld als je geen werk hebt. In Ethiopië is het leven moeilijk als je arm bent. Al hou ik nog zoveel van mijn geboorteland, mijn toekomst ligt hier.

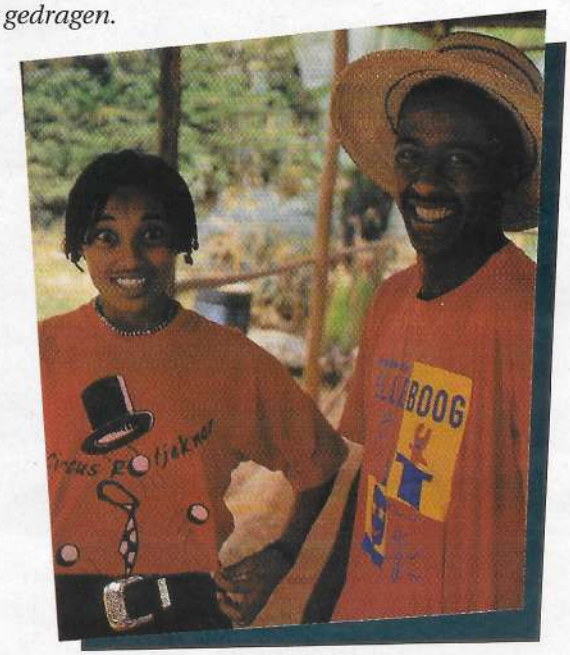

Metti

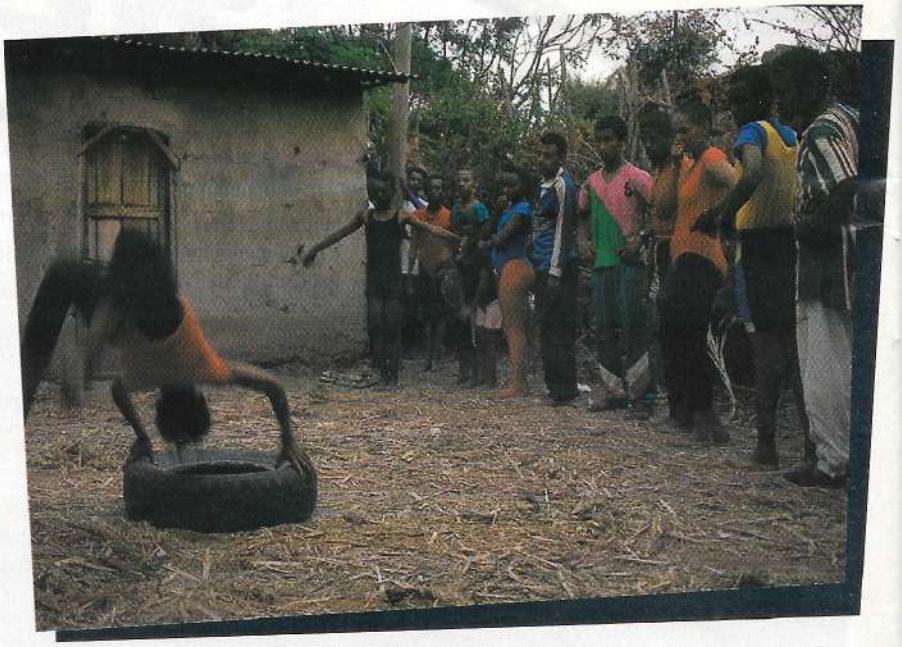

Metti ontmoet een jonge pony-verzorgster in het park

VAN ALLES

ZAKKEN VOL POST

De laatste jaren wordt er veel post gestuurd van Nederland naar Ethiopië en andersom. Hoe dat komt? Toen circus Ethiopië in Nederland was, logeerden de kinderen onder andere bij Circus Elleboog in Amsterdam en Circus Rotjeknor in Rotterdam. De T-shirts die de Ethiopische kinderen cadeau kregen worden nog iedere dag gedragen.

Circus Awasa traint nu nog met geïmproviseerde circusmaterialen

GROTE OPRUIMING?

Denk eens aan het kindercircus als je merkt dat je school aan het opruimen is. De circussen kunnen altijd materiaal gebruiken. Vooral minitrampolines en matten. Ook sportkleding en gymschoenen zijn welkom. Hou er wel rekening mee, dat het niet makkelijk is om al die spullen naar Ethiopië te krijgen. Het vervoer kost een hoop geld. Daarom is geld inzamelen misschien het makkelijkst.

Het geld wordt gebruikt om het circus draaiende te houden. Dus voor eten en drinken, medische verzorging, schoolspullen en nieuwe circusspullen. Ook huren de circussen in Addis Abeba en Jimma nu ruimte om te oefenen. Het liefst willen ze hun eigen hal bouwen. De plannen liggen al helemaal klaar. Maar geld is er niet.

Voor meer informatie kun je contact opnemen met Gertjan Wiersma, fietskunstenaar in Rotterdam. Hij is al een paar keer in Ethiopië geweest en heeft -speciaal voor de kindercircussen- een gironummer geopend:

Gertjan Wiersma, Josephstraat 91a, 3014 TK Rotterdam.
Telefoon: 010 - 43 65 584.

KOP OF Mmunt

Dit spelletje wordt veel gespeeld door Ethiopische straatkinderen. Je kan er namelijk (als je geluk hebt) geld mee verdienen!

Voor het spel heb je alleen wat muntjes nodig (bijvoorbeeld dubbeltjes) en minstens één tegenspeler (meer mag ook). Een persoon gooit het muntje omhoog. Voordat hij gooit, moet de ander zeggen of het kop of munt wordt. Als je het goed raadt, krijg je het muntje. Je mag dan ook het volgende muntje gooien.

Raad je het fout, dan krijgt de ander het geld. En mag hij de volgende keer weer gooien.

ALLES

DE MOOISTE TIJD VAN HET JAAR

Veel Ethiopische kinderen krijgen van hun ouders niet zomaar een naam, maar een naam die een betekenis heeft. Tesday, een acrobate bij circus Ethiopië, is geboren in september. Dat is vlak na de regentijd. Het land staat dan in volle bloei. Alles is groen en er zijn duizenden bloemen. Het is de mooiste tijd van het jaar. Die bloeiperiode heet Tesday. Vandaar. Asefa is de voornaam van Tesday's vader. Omdat kinderen in Ethiopië de voornaam van hun vader als achternaam krijgen heet Tesday dus Tesday Asefa.

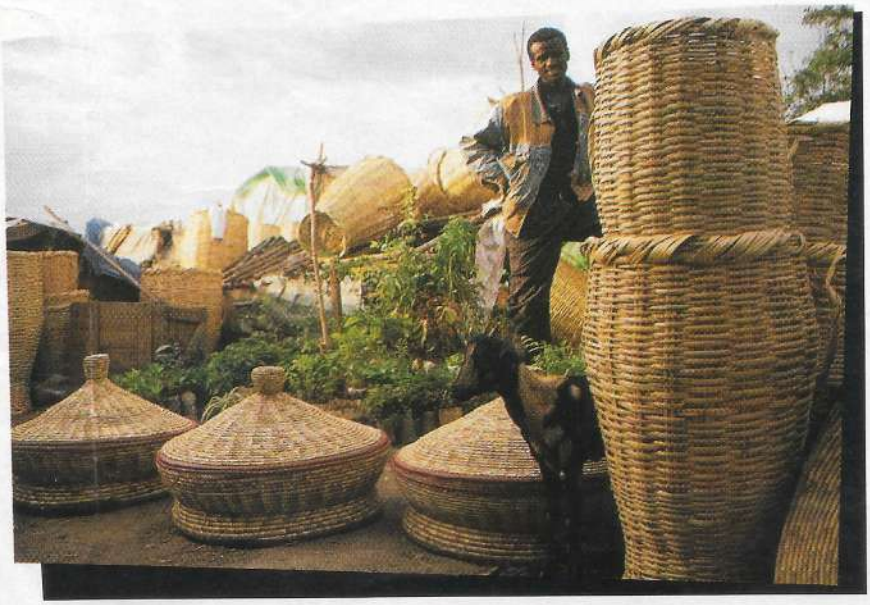
ETHIOPISCH CIRCUS IN NIJMEGEN

Leerlingen van groep 6, 7 en 8 van de Sint Nicolaasschool uit Nijmegen treden op als Ethiopische circusartiesten.
Ze deden mee aan het circusproject 'In de piste de wereld rond'. Door een leskist met informatie, voorwerpen en een video kwamen ze van alles over Ethiopië te weten. En ze ontvingen een gast uit Ethiopië, die hen over zijn land vertelde. De hele school deed mee aan het project, waarbij negen landen centraal stonden.
Informatie over 'In de piste de wereld rond' is te krijgen bij SOM onderwijs en milieuprojecten, *Postbus 1575, 6501 BN Nijmegen.*
Tel.: 024 - 37 89 206.

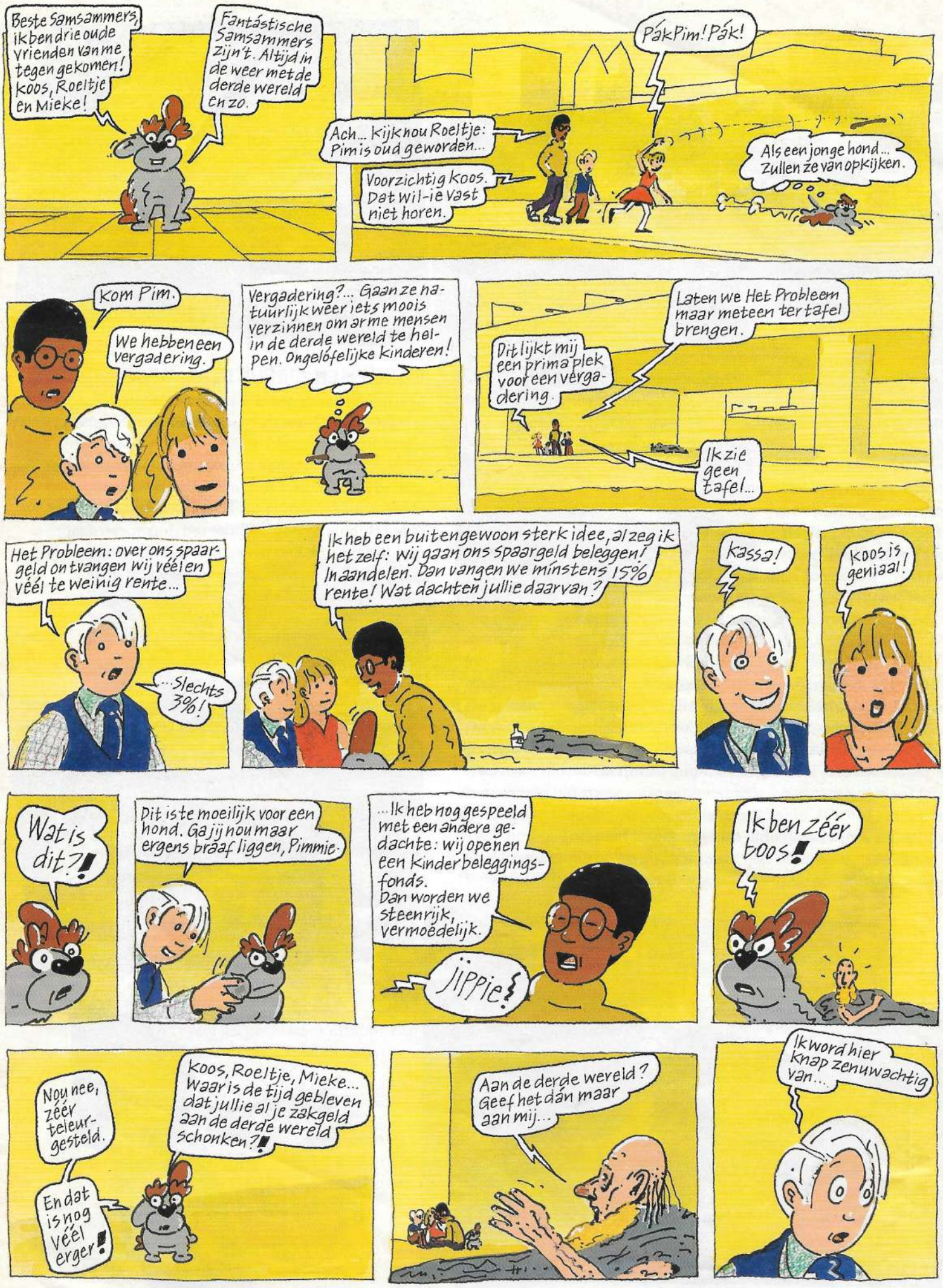
PANNENKOEKEN

In grote rieten manden worden Ethiopische pannenkoeken (injera's) bewaard. Ethiopische moeders bakken er iedere week een voorraadje van, want de kinderen in Ethiopië eten iedere dag pannenkoeken! En ze hoeven nooit met mes en vork te eten. Want injera's eet je gewoon met je handen. Bovenop de injera, die bijna net zo groot is als een autoband, worden de sausjes gestrooid met vlees en groenten. Als je eet, breek je een stukje van de pannenkoek af met je handen. Je doopt hem in het sausje en stopt hem in je mond. Als je iemand erg aardig vindt, kun je dat laten merken door hem of haar een hapje te voeren.

©MARTIJN REESER